

ADOPTION UDEN SAMTYKKE

EN ANALYSE AF LOV OM ÆNDRING AF ADOPTIONSLOVEN

**JURIDISK KANDIDATSPECIALE
AALBORG UNIVERSITET
2015**

**UDARBEJDET AF:
ANNE MØRK PEDERSEN
STUDIE NR. 2010 3356**

1 INDHOLDSFORTEGNELSE

2	Indledning.....	4
2.1	Problemformulering	5
2.2	Afgrænsning af problemfeltet	5
2.3	Metode og materiale.....	6
3	Adoptionsloven.....	7
3.1	Retsvirkning ved adoption.....	7
3.2	Samtykkekravet i adoptionsloven	8
4	Adoption uden samtykke	9
4.1	Adoptionslovens § 9, stk. 3 – 4	10
4.1.1	Anbringelse uden samtykke	11
4.1.2	Prognosevurdering af forældreevne	12
4.2	Adoptionslovens § 9, stk. 2	15
4.3	Forældreansvarslovens § 20 a – samvær eller kontakt efter adoption	17
4.4	Barnets bedste.....	18
4.4.1	Børnekonventionen	18
4.4.2	Adoptionskonventionen	19
5	Lov om ændring af adoptionsloven	20
5.1	Baggrunden og formålet med ændringsloven	20
5.2	Adoptionslovens § 9, stk. 2 – tilbagekaldelse af samtykke.....	21
5.3	Adoptionslovens § 9, stk. 3 – 4 – forældreevne og tilknytning	21
5.3.1	Sondringen mellem børn under 1 år og børn anbragt i mindst 3 år	21
5.3.2	Anbringelsesgrundlag efter servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2	22
5.3.3	Varigt ude af stand til at varetage omsorgen for barnet	23
5.3.4	Spille en positiv rolle i forbindelse med samvær	24
5.3.5	Kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst.....	25
5.3.6	Adoption som følge af tilknytning til plejefamilien.....	26

6	Diskussion af ændringslovens indhold og betydning	29
6.1	Fra ”godtgjort” til ”sandsynliggjort”	29
6.2	Tab af slægtskab, men mulighed for samvær og kontakt.....	34
6.3	Tilknytning til plejefamilien.....	37
6.4	Serviceovens § 68 a.....	38
6.4.1	Danmarks internationale forpligtelser.....	39
6.4.2	Barnets bedste og proportionalitetsprincippet.....	41
7	Konklusion.....	45
8	English abstract.....	48
9	Kilder og litteratur	50

2 Indledning

En god og givende opvækst, i trygge og stabile rammer, er et ønske de fleste forældre har for deres børn, og i de fleste tilfælde er forældrene også i stand til at give deres børn dette. Forældres primære opgave som forældremyndighedsindehaver er at sikre børnenes behov, men der kan være tilfælde, hvor forældrene ikke er i stand til at varetage denne opgave. I de situationer er bortadoption en mulighed som tilgodeser flere hensyn. At have mulighed for at kunne bortadoptere sit barn, kan være en god løsning i de tilfælde, hvor forældre ikke føler, at de er i stand til at give barnet det, som barnet måtte have behov for. Adoptionen giver ligeledes barnet mulighed for at indgå i en familierelation, hvor der er de ressourcer, som er nødvendige for at kunne tage vare på barnet. Adoption er den næstbedste løsning, men i de tilfælde, hvor forældrene er i stand til at vurdere, at barnet vil få en bedre opvækst ved at blive bortadopteret, kan adoption være den bedste løsning for både forældrene og barnet.

Adoption kan i bedste fald tilgodese både hensynet til forældrene og barnet, men der kan opstå situationer, hvor barnets biologiske forældre ikke er enige i vurderingen af, at barnet bør bortadopteres. I disse situationer må samfundets ansvar overfor barnet træde i kraft, og det må vurderes hvorvidt der er juridisk grundlag for, at der kan træffes afgørelse om adoption uden samtykke. Retsvirkningerne ved adoption er det fuldstændige familieskifte for barnet, og derfor har betingelserne for denne type afgørelse altid været præget af strenge krav.

I januar 2015 fremsatte ministeren for børn, ligestilling, integration og sociale forhold, Manu Sareen, forslag til lov om ændring af adoptionsloven, lov om social service, forældreansvarsloven og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.¹ Lovforslaget lagde op til en lempelse af betingelserne for adoption uden samtykke, og den 29. april 2015 blev forslaget vedtaget af Folketinget.² Den 1. oktober 2015 træder ændringsloven i kraft.

Ministerens ønske om at lempe betingelserne for adoption uden samtykke har allerede ved lovforslaget fremsættelse tiltrukket sig opmærksomhed og ikke uden grund.³ Adoption uden samtykke må anses for at være et af de mest indgribende foranstaltninger som samfundet kan iværksætte overfor en familie, og retten til familieliv er derfor også beskyttet i den europæiske menneskeret i kraft af Menneske-rettighedskonventionen. Der er således tale om en grundlæggende rettighed, og derfor vil enhver lempelse i betingelserne, for at gøre indgreb i denne ret, omgående blive genstand for debat. Dette kandidatspeciale vil forsøge at bidrage til debatten ved at undersøge, hvilke juridiske overvejelser der knytter sig til udvalgte dele af ændringsloven.

¹ Se lovforslag nr. 121 af 29.01.15

² Se LOV nr. 530 af 29.04.15

³ Se bl.a. Munksgaard, Pia Glud; Flere børn skal kunne bortadopteres med tvang, dr.dk/politik, 09.10.14, Quass, Lisbeth; Regeringen vil gøre det lettere at bortadoptere børn med tvang, dr.dk/nyheder, 16.03.15 og Lisbeth Zornig, Behov for flere tvangsadoptioner, Altinget, 29.01.15

2.1 Problemformulering

Formålet med dette kandidatspeciale er at bidrage til forståelsen af, hvilket formål og indhold lovændringerne har, og hvilken betydning et udvalg af ændringerne vil få for behandlingen af sager om adoption uden samtykke. Formålet er tillige at forsøge at belyse, hvilke juridiske problemstillinger der kan opstå i forbindelse med ændringerne. Disse formål danner grundlag for følgende problemformulering;

Hvilke retlige problemstillinger knytter sig til ordlydsændringen fra "godtgjort" til "sandsynliggjort" i adoptionslovens § 9, stk. 3 og til lempelsen af forældreansvarslovens § 20 a, samt hvilken betydning får hensynet til stabilitet og tilknytning for anvendelsen af adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4?

2.2 Afgrænsning af problemfeltet

For at problemformuleringen kan blive besvaret bedst muligt, må der ske en afgrænsning af problemfeltet. Vedtagelsen af ændringsloven har retsvirkning for flere forskellige love. Problemformuleringens fokus er at belyse betydningen af konkrete ændringer i adoptionsloven og forældreansvarsloven. Udgangspunktet for dette speciale er derfor en redegørelse og analyse af de ændringer som findes relevante at belyse, set i relation til problemformuleringen. Det betyder, at ændringerne i adoptionslovens §§ 10, 12, 25, stk. 4 og 29b, stk. 1, 2. pkt. samt § 55, stk. 2, nr. 3 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område ikke vil blive behandlet. Ligeledes vil tilføjelserne til lov om social service, angående sagsbehandlingsreglerne for sager om adoption uden samtykke, ikke blive belyst, da der alene er tale om en tydeliggørelse af gældende ret. De få tekniske ændringer i sagsbehandlingsreglerne i lov om social service vurderes ikke aktuelle set i forhold til belysningen af problemformuleringen.

I relation til sager om adoption uden samtykke har reglerne om godkendelse til at blive henholdsvis plejefamilie og adoptivfamilie en betydning for sagsbehandlingen, men disse regler vil ikke blive behandlet, da det afgørende er at undersøge hvilken betydning ændringsloven vil have for sager om adoption uden samtykke, og godkendelsesprocessen af henholdsvis plejefamilier og adoptivfamilier findes derfor ikke interessant.

Endvidere må det bemærkes, at eventuelle overgangsregler i forbindelse med ikrafttrædelsestidspunktet af ændringsloven ikke vil blive behandlet i det følgende. Afslutningsvis skal det anføres, at alle umyndige personer under 18 år i dette speciale vil blive omtalt som børn, og der vil således ikke blive skelnet mellem børn og unge som det bliver gjort i lov om social service.

2.3 Metode og materiale

Udarbejdelsen af dette speciale vil ske ved anvendelse af retsdogmatisk metode, for således at beskrive retstilstanden som den vil blive efter ikrafttrædelsen af ændringsloven. For at kunne analysere indholdet af ændringerne, vil retstilstanden før ikrafttrædelsen af ændringsloven ligeledes blive beskrevet. Analysen af ændringerne vil blive foretaget med inddragelse af primære retskilder, men det findes tillige relevant at inddrage andre typer af kilder, som bl.a. vejledninger til lovgivningen. Det må naturligvis bemærkes, at vejledninger ikke er bindende retskilder, men da de er udarbejdet som vejledende materiale til de myndigheder, der beskæftiger sig med sager om adoption uden samtykke, og derfor indeholder beskrivelse af hvorledes reglerne skal forstås i praksis, findes de anvendelige til fortolkning af de nye regler. Til besvarelse af problemformuleringen vil sekundære retskilder, såsom retspraksis, ligeledes blive anvendt.

Det må understreges, at der ikke foreligger et relevant udvalg af juridisk litteratur på dette område. Derfor inddrages alternative kilder, heriblandt høringssvar som ministeriet har modtaget i forbindelse med fremsættelsen af lovforslaget til ændringsloven. Høringssvarene er bl.a. udarbejdet af organisationer og repræsenterer således kun de interesser som organisationen varetager, men det vurderes at være relevant for behandlingen af ændringsloven at inddrage svarene, da disse kan medvirke til at belyse eventuelle juridiske problemstillinger ved ændringerne. Endvidere vil Ankestyrelsens undersøgelse om adoption uden samtykke fra 2011 blive brugt til at belyse de udfordringer som kommunerne oplever i forbindelse med sager om adoption uden samtykke. Det vurderes, at undersøgelsen fortsat er relevant, da den kan medvirke til at belyse, hvilke forhold som kan påvirke anvendelsen af reglerne om adoption uden samtykke.

Problemfeltet vil ligeledes blive belyst fra et internationalt perspektiv, bl.a. ved inddragelse af FN's konvention om barnets rettigheder, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og konventionen om adoption af børn. Danmark ratificerede i 1989 konventionen om barnets rettigheder, og den er således ikke inkorporeret i dansk ret, men konventionen må alligevel anses for at have en vis retskildeværdi. I perioden fra den 1. januar 2001 og til den 1. januar 2014 blev der trykt fjorten afgørelser i Ugeskrift for Retsvæsen og fire afgørelser i Tidsskrift for Familie- og Arveret, hvor danske domstole omtalte og anvendte konventionen.⁴ Den reviderede konvention om adoption af børn underskrev Danmark i 2008 og forpligtede sig således til at træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at lovgivningen er i overensstemmelse med konventionens bestemmelser.⁵ Konventionen findes således relevant at inddrage i vurderingen af, hvilke hensyn der skal tillægges vægt i behandlingen af sager om adoption uden samtykke.

⁴ Justitsministeriets betænkning nr. 1546, 2014, s. 62

⁵ Jf. Europarådets konvention om adoption af børn, art. 1, stk. 1

3 Adoptionsloven

3.1 Retsvirkning ved adoption

Ved gennemførelse af adoption bortfalder barnets retsforhold til dets tidligere slægt, og et nyt retsforhold til adoptanterne opstår. Der foreligger således det samme retsforhold som mellem forældre og deres biologiske børn. Dette indebærer bl.a., at der opstår arveret mellem barnet og dets adoptanter.⁶ Arveretten mellem adoptivbørn og deres adoptanter har igennem tiden været under udvikling. I 1923 foreskrev adoptionsloven, at adoptivbarnet arvede sin biologiske familie, og den biologiske familie arvede barnet. Barnet, som blev bortadopteret, havde således stadig en arveretlig relation til sin oprindelige slægt, medmindre andet fremgik af adoptionsbevillingen. I 1956 blev disse regler ændret, og med den nye adoptionslov blev retsvirkningen af adoption, efter 1. januar 1957, et fuldstændigt familieskifte. Det betød, at adoptivbarnet arvede adoptanterne og adoptanterne arvede barnet. Adoptivbarnet havde således ikke længere arveret efter sin biologiske slægt, medmindre dette var forbeholdt i bevillingen til adoption.⁷

I 1972 blev reglerne ændret på ny og der blev gjort op med barnets arveretlige forhold til den oprindelige slægt. Med den nye lovændring var det ikke længere muligt, at barnet kunne arve dets biologiske slægt, og arveretten mellem adoptant og adoptivbarn blev således den samme som automatisk foreligger mellem børn og forældre af biologisk slægt. Reglerne om arveret mellem adoptivbarn og adoptant er i dag de samme som blev vedtaget i 1972. Det betyder, at adoptivbarnet og dets livsarvinger arver og arves af adoptanten og dennes slægt.⁸ Ud over arveret mellem adoptivbarnet og adoptanterne, får adoptivforældrene ligeledes forældremyndigheden samt den fulde forsørgelsespligt over barnet.⁹ Det følger af forældreansvarslovens § 2, stk. 1, at det er forældremyndighedsindehaverens opgave at drage omsorg for barnet og træffe afgørelse om dets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov. Forældremyndighedsindehaveren skal tillige beskytte barnet mod fysisk og psykisk vold og anden krænkende adfærd, jf. forældreansvarslovens § 2, stk. 2.

Retsvirkningerne ved adoption er meget indgribende, i det der sker et fuldstændigt familieskifte, og det er derfor vigtigt, at barnets forældre er informeret om, hvilken betydning adoptionen vil have for familien. Det er tillige vigtigt, at myndighederne i relation til tvangsadoptioner, forsøger at opnå samtykke til adoptionen fra forældrene, da adoption, for så vidt det er muligt, skal ske med samtykke, både fra forældrene og fra barnet.

⁶ Jf. adoptionslovens § 16, stk. 1

⁷ Se Justitsministeriets betænkning om ændring af adoptionsloven, nr. 624, 1971, kap. 2

⁸ Se LOV nr. 279 af 07.06.72

⁹ Jf. lov om børns forsørgelse § 13

3.2 Samtykkekravet i adoptionsloven

Udgangspunktet for adoption er, at samtykke til adoption skal foreligge fra barnet, såfremt det er fyldt 12 år, jf. adoptionslovens § 6, stk. 1. Dette skal ske medmindre indhentelse af samtykke skønnes at være til skade for barnet. Ligeledes skal der afholdes en samtale med barnet, hvor det får mulighed for at udtrykke sine synspunkter, og hvor barnet bliver gjort bekendt med betydningen af adoptionen. Er barnet under 12 år, skal dets holdning til adoptionen forsøges tilvejebragt, såfremt barnets alder og modenhed taler for det. Barnets holdning til adoption skal således altid indgå i vurderingen af, hvorvidt adoptionen skal ske, jf. adoptionslovens § 6, stk. 2 og 3.

Såfremt den der skal adopteres er under 18 år og umyndig, kræves der tillige samtykke til adoption fra forældrene, jf. adoptionslovens § 7, stk. 1. Hvis den ene af forældrene er uden forældremyndighed, eller på grund af andre forhold ude af stand til at handle fornuftsmæssigt, kræves der ikke samtykke fra denne. I de tilfælde hvor begge forældre, der er ude af stand til at handle fornuftsmæssigt eller ikke har forældremyndighed, er det barnets værge, der skal give samtykke til adoption. Hvis forældrene ikke har fælles forældremyndighed, men den forælder som er uden forældremyndighed er enig i beslutningen om adoption, skal denne underskrive en erklæring.¹⁰ Såfremt forælderen uden forældremyndighed er uenig i beslutningen om adoption, må denne protestere eller søge om forældremyndigheden over barnet.¹¹

Samtykke fra forældrene skal afgives skriftligt under personligt fremmøde ved statsforvaltningen eller anden myndighed, som er godkendt dertil, og kan som udgangspunkt først modtages 3 måneder efter barnets fødsel. Forældrene skal, forinden samtykket afgives, være vejledt om retsvirkningerne af samtykke til adoption.¹² Hvis samtykke foreligger fra både forældre og barnet der er fyldt 12 år, kan adoption meddeles ved bevilling, der udfærdiges af statsforvaltningen. Dette forudsætter, at der er foretaget den fornødne undersøgelse, der kan begrunde, at adoptionen vil være til gavn for barnet, og denne ønsker at blive opfostret hos adoptanten, eller at barnet har været opfostret hos adoptanten. Bevilling kan også ske, hvis der foreligger en anden særlig grund til adoption.¹³

Det kan på baggrund af det foregående konkluderes, at det klare udgangspunkt for, at adoption kan gennemføres er, at der foreligger samtykke hertil. Dette modificeres dog af muligheden for at gennemføre adoption uden samtykke. Hjemmelsgrundlaget for adoption uden samtykke findes i adoptionslovens § 9, stk. 1-4. Denne bestemmelse indeholder de materielle betingelser for, at der kan ske bevilling til meddelelse af adoption uden samtykke. Adoptionslovens § 9, stk. 1-4 vil blive behandlet i det følgende.

¹⁰ Jf. adoptionslovens § 13

¹¹ Se VEJ nr.10370 af 27.12.14, pkt. 7.5

¹² Jf. adoptionslovens § 8, stk. 1-3

¹³ Jf. adoptionslovens §§ 1 og 2

4 Adoption uden samtykke

I 2009 blev forslag til lov om ændring af adoptionsloven vedtaget.¹⁴ Før lovændringen havde det efter adoptionslovens § 9, stk. 1 været muligt at foretage adoption uden samtykke i tilfælde, hvor tilbagekaldelse af et samtykke, afgivet i overensstemmelse med loven, ikke var rimeligt begrundet under hensyntagen til barnets tarv. Endvidere kunne der ske adoption uden samtykke efter bestemmelsens stk. 2 i de tilfælde, hvor det ikke var muligt at få samtykke, men hvor hensynet til barnets tarv afgørende tilsagde det.¹⁵ Endelig havde statsforvaltningen mulighed for, efter adoptionslovens § 10, at tillade adoption af et barn, der var undergivet børne- og ungdomsforsorg i de tilfælde, hvor samtykke ikke kunne opnås, og hvor betingelserne i § 9, stk. 2 var opfyldt.¹⁶

Anvendelsen af reglerne om adoption uden samtykke havde før lovændringen været meget begrænset, og formålet med ændringerne var derfor at udvide adgangen til adoption uden samtykke i de tilfælde, hvor alternativet for barnet var tvangsanbringelse i hele dets opvækst. Baggrund for ændringerne var et ønske om at skabe større stabilitet i de anbragte børns liv, og samtidig var der en forventning om, at ændringerne ville betyde øget anvendelse af muligheden for at tvangsbortadoptere.¹⁷ Lovændringerne betød, at adoptionslovens § 10 blev ophævet og § 9 blev som følgende;

”§ 9. Tilbagekaldes et i overensstemmelse med § 8 meddelt samtykke, kan adoptionsbevilling dog meddeles, såfremt tilbagekaldelsen under særlig hensyntagen til barnets tarv ikke er rimeligt begrundet.

Stk. 2. Selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Er barnet anbragt uden for hjemmet, kræver meddelelse af bevilling samtykke fra Ankestyrelsen.

Stk. 3. Adoption af et barn under 1 år kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Stk. 4. Adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.”

¹⁴ Ved LOV nr. 494 af 12.06.09

¹⁵ Adoption blev ofte kun gennemført, når barnet havde en vis alder, når der ikke havde været kontakt mellem barnet og dets biologiske forældre i typisk 6-8 år, og når den manglende kontakt som udgangspunkt skyldes, at forældrene ikke havde forsøgt at skabe kontakt. Endvidere havde barnet ofte været i plejefamilien i en længere årrække (7-10 år), jf. lovforslag nr. 105 af 29.01.09, alm. bemærkninger pkt. 2.1

¹⁶ Jf. LBK nr. 629 af 15.09.86

¹⁷ Jf. Lovforslag nr. 105 af 29.01.09, alm. bemærkninger pkt. 1.1

Adoptionslovens § 9, stk. 1 blev, ved lovændringen i 2009, ikke ændret, hvilket i dag betyder, at såfremt et samtykke, der er givet efter adoptionslovens § 8 tilbagekaldes, kan der stadig gives bevilling til adoption, hvis tilbagekaldelsen ikke er rimeligt begrundet under særlig hensyntagen til barnets tarv. Der kan således ske bevilling til adoption, hvis det i det konkrete tilfælde vurderes, at det vil være til barnets bedste at blive bortadopteret på trods af tilbagekaldelsen af samtykket. Det må lægges til grund, at der stilles strengere krav til adoption efter stk. 3 og 4 end efter stk. 1, da der i stk. 1-situationen allerede forelå et samtykke til adoption. Hensynet til barnets mulighed for at kunne forholde sig til, at en adoption er nært forestående, må efter stk. 1 antages at vægte tungere end forældrenes mulighed for at tilbagekalde deres samtykke på grund af hensyn, der ikke er rimeligt begrundet.

Betingelserne for at gennemføre adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4 er mere konkrete end i stk. 1, og med lovændringerne i 2009 blev det gjort klart, at det, i de særlige tilfælde i stk. 3 og 4, i højere grad end det var sket tidligere, skulle overvejes, hvorvidt der skulle ske tvangsadoption af barnet. Adoptionslovens § 9, stk. 1, vil på baggrund af dets indhold og konkrete anvendelsesområde ikke blive behandlet yderligere. Det nærmere indhold af betingelserne i § 9, stk. 2-4, som de blev vedtaget i 2009, vil derimod være genstand for behandling i følgende.

4.1 Adoptionslovens § 9, stk. 3 – 4

Det står anført i adoptionslovens § 9, stk. 3, at adoption uden samtykke kan meddeles efter stk. 2, hvis der er tale om et barn under 1 år, og det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Det skal endvidere være godtgjort, at forældrene ikke vil være i stand til spille en positiv rolle i forbindelse med samvær med barnet. Ifølge adoptionslovens § 9, stk. 4 kan der ske adoption uden samtykke efter lovens § 9, stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og hvis barnet har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år.

For at der kan træffes afgørelse om adoption uden samtykke efter § 9, stk. 3 eller 4, skal kommunen fremlægge dokumentation for, at *betingelserne i lov om social service for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt*. Ligeledes skal der foreligge en *prognosevurdering* af forældrenes evne til at varetage omsorgen for barnet. I prognosevurderingen skal der tillige indgå en vurdering af, om forældrene kan *spille en positiv rolle i forbindelse med samvær med barnet*, såfremt barnet er under 1 år.¹⁸

Disse betingelser vil blive behandlet i det følgende.

¹⁸ Jf. § 17, stk. 1, nr. 1 og 2 i BEK nr. 1574 af 27.12.14

4.1.1 Anbringelse uden samtykke

I lov om social service, herefter serviceloven, angiver § 58 betingelserne for, at der kan ske anbringelse af barnet uden for hjemmet, jf. servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, uden hverken forældrenes og den unge der er fyldt 15 års samtykke. Betingelserne i § 58, stk. 1, indebærer, at der skal være en åbenbar risiko for, at barnets sundhed eller udvikling lider alvorlig skade. Dette kan bl.a. være i de tilfælde, hvor barnet ikke har modtaget tilstrækkelig omsorg eller har været udsat for overgreb. Barnet kan ligeledes blive anbragt uden samtykke i de tilfælde, hvor barnet har misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder, adfærds- eller tilpasningsproblemer.¹⁹

Det skal dog understreges, at adoption uden samtykke kun kan ske i de tilfælde, hvor det er forhold hos forældrene som gør, at barnet er blevet anbragt. Det betyder, at forhold hos børn, såsom misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre sociale vanskeligheder, ikke kan danne grundlag for adoption uden samtykke. Dette skyldes, at sådanne forhold ofte vil kunne blive behandlet i hjemmet i samarbejde med forældrene, og adoption uden samtykke vil derfor ikke være til barnets bedste.²⁰

For at det kan vurderes, om betingelserne for anbringelse uden samtykke er opfyldt, skal der foreligge en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50.²¹ Den børnefaglige undersøgelse skal bidrage til at belyse barnets og familiens forhold. Der foretages en helhedsbetragtning af familiens forhold, og undersøgelsen sker, så vidt det er muligt, i samarbejde med familien og barnet. Undersøgelsen omfatter barnets udvikling og adfærd, familieforhold, skoleforhold, sundhedsforhold, fritidsforhold og venskaber, samt andre relevante forhold. Det er vigtigt, at barnet inddrages i belysningen af forholdene. Dette sker ved, at der som led i undersøgelsen afholdes en samtale med barnet. Samtalens karakter afhænger af barnets modenhed og sagens forhold. Såfremt samtalen ikke kan gennemføres, må barnets synspunkter forsøges at blive belyst på anden vis. I undersøgelsen skal de fagfolk, som allerede er bekendt med barnets forhold, inddrages. Dette kan bl.a. være pædagoger, læger eller psykologer.²²

Til en indstilling om anbringelse uden for hjemmet efter § 58 skal der, ud over den børnefaglige undersøgelse, tillige udarbejdes en handleplan.²³ Handleplanen skal angive formålet med anbringelsen og hvorledes formålet kan opnås. Handleplanen skal tage udgangspunkt i den børnefaglige undersøgelse og skal angive den forventede varighed af anbringelsen. Det skal endvidere angives, hvilken støtte der kan iværksættes over for familien under anbringelsen af barnet.²⁴

¹⁹ Jf. serviceloven § 58, stk. 1, nr. 1-4

²⁰ Se VEJ nr. 10370 af 27.12.14, pkt. 11.1

²¹ Jf. servicelovens § 59, stk. 1, nr. 1

²² Jf. servicelovens § 50, stk. 3 og 5

²³ Jf. servicelovens § 59, stk. 1, nr. 2

²⁴ Jf. servicelovens § 140

I relation til reglerne om adoption uden samtykke, er det i bekendtgørelsen til adoptionsloven ikke anført, at der skal foreligge en handleplan i forbindelse med dokumentation for, at der foreligger et anbringelsesgrundlag efter § 58, stk. 1, men det må antages, at dette er nødvendigt for at kunne vurdere det tidsmæssige perspektiv i forbindelse med en evt. foranstaltning. Ligeledes må det være af afgørende betydning at få afklaret, hvorvidt en anden form for støtte vil være til gavn for barnet. Endeligt skal handleplanen tillige angive formålet med den påtænkte foranstaltning, og det må formodes, at en klarlæggelse af hvorledes adoption vil bidrage til at hjælpe barnet, vil styrke muligheden for at kunne gennemføre adoptionen med samtykke. En formålsfortolkning af adoptionsbekendtgørelsens § 17 må således føre til, at det må antages at være nødvendigt at udarbejde en handleplan i forbindelse med vurderingen af anbringelsesgrundlaget.

4.1.2 Prognosevurdering af forældreevne

Ud over dokumentation for, at der foreligger et anbringelsesgrundlag efter servicelovens § 58, stk. 1, skal kommunen endvidere fremlægge en prognosevurdering af forældrenes evne til at varetage omsorgen for barnet, også kaldet deres forældreevne. Forældreevnen skal belyses ved, at der fremlægges oplysninger om forældrenes psykiske tilstand, deres intellektuelle funktionsniveau, omfanget og varigheden af eventuelt misbrug, eventuelle psykiske sygdomme samt tidligere iværksat behandling. Endvidere skal oplysninger om forældrenes eventuelle andre børn og deres trivsel samt kontakt til forældrene indgå. Til brug for prognosevurderingen skal der inddrages specialundersøgelser fra fagpersoner, som for eksempel psykiater eller psykolog. Endeligt skal der, når der er tale om et barn under 1 år, også indgå en vurdering af, hvorvidt forældrene må forventes at være i stand til at spille en positiv rolle i forbindelse med samvær med barnet.²⁵

I sagerne om adoption uden samtykke skal der foretages en konkret vurdering af forældreevnen, og der kan derfor ikke foretages en udtømmende opregning af, hvad der skal til for, at forældrene må vurderes til at være varigt ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Der kan dog foreligge forhold, der kan give anledning til overvejelser omkring forældreevnen. Deriblandt kan nævnes;

”Svær, kronisk psykisk lidelse hos en forælder, hvor den psykiske lidelse medfører, at forælderen igennem en længere årrække har haft vanskeligt ved at drage omsorg for sig selv i dagligdagen. Svære personlighedsforstyrrelser, evt. kombineret med langvarigt misbrug hos en forælder, der gør, at forælderen ikke stabilt magter at drage omsorg for sig selv i dagligdagen, eller hvor dagligdagen igennem en længere årrække har været præget af betydelig mangel på stabilitet. Mental retardering hos en forælder, som gør, at forælderen ikke i dagligdagen kan drage omsorg for sig selv. Langvarigt misbrug, som medfører betydelig ustabilitet i evnen til at drage omsorg for sig selv. En forælder som i relation til ældre børn har vist meget mangelfuld forældreevne inden for de seneste år og hvor det ikke med støtte og behandling har været muligt at bedre forældreevnen.”²⁶

²⁵ Jf. § 17, stk. 1, litra a-d i BEK nr. 1574 af 27.12.14

²⁶ Se lovforslag nr. 105 af 28.01.09, alm. bemærkninger pkt. 2.5, linje 30-39.

Ud fra undersøgelsen af barnets forhold og holdning samt prognosevurderingen af forældreevnen, træffer kommunalbestyrelsen afgørelse om hvorvidt der skal indstilles til adoption uden samtykke. Som eksempel på en sådan vurdering kan TFA 2013.505 ØLD refereres.

En 12-årig pige blev anbragt i plejefamilie, da hun var 1 døgn gammel. Hun var velfungerende i plejefamilien, og de ønskede at adoptere hende. Pigen biologiske far gav samtykke, mens moderen ikke ville samtykke til adoption. Pigen havde ikke haft samvær med moderen siden 2007, og hun ønskede ikke at have kontakt til hende, da moderen led af paranoid skizofreni og boede på et forsorgshjem. I 2010 blev der udarbejdet en § 50-undersøgelse vedrørende pigen.

Af opdateringen fra 2011 fremgik det; *”at pigen ikke ønskede nogen form for kontakt til moderen, og undersøgelsens samlede vurdering var, at der ville blive indstillet til adoption uden samtykke, dels på grund af tilknytningen til plejefamilien, dels fordi pigens udvikling og trivsel var i fare, hvis hun skulle bibeholde angsten for at blive udsat for at skulle have kontakt med moderen”*.²⁷ Vurderingen var, at moderen ikke varigt ville være i stand til at varetage forældrerollen og ikke ville kunne gavne pigen med kontakt og samvær.

Det må bemærkes til moderens tilstand, at hun var uden sygdomserkendelse, og at hun flere gange havde aflyst samvær med pigen, med den begrundelse, at hun havde en rygsæk, som var bundet til hendes arm, og som hun skulle passe på. Pigen havde haft telefonisk kontakt med moderen, men blev ofte urolig og havde svært ved at sove efter telefondagene. Forvaltningen havde endvidere tidligere konstateret, at moderens hjem havde været sundhedsskadeligt, og at moderen fremstod meget usønderlig, med lange sorte negle, meget fedtet hår og næsten ingen tænder. Endeligt havde moderens kontaktperson oplyst til forvaltningen, at moderen havde adskillige polititilhold, idet hun havde chikaneret andre mennesker.

Pigen oplyste i forbindelse med en børnesamtale i 2010, at hun ønskede at blive resten af sit liv ved plejefamilien, og at hendes største ønske var, at hun aldrig skulle se moderen igen. Børn og unge-udvalget anbefalede i 2011, at pigen blev adopteret uden samtykke, og Ankestyrelsen samtykkede samme år til adoptionen. Statsforvaltningen traf, efter en samtale med pigen, afgørelse om adoption uden samtykke i 2012. Pigen havde i samtalen givet udtryk for, at hun meget gerne ville adopteres af sine plejeforældre. Adoption blev meddelt efter adoptionslovens § 9, stk. 4, jf. stk. 2.

Såfremt der er tale om et barn under 1 år, og det kan konstateres, at forældrene kan spille en positiv rolle i forbindelse med samvær, kan der ikke ske adoption uden samtykke. Dette gælder selv om, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

²⁷ Se TFA 2013.505 ØLD, s. 2, 1. spalte, linje 25-32

I principafgørelse 142-12, lagde Ankestyrelsen vægt på, at det var godtgjort, at forældrene varigt var ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, men at der ikke kunne gives samtykke til adoption uden samtykke, da det ikke var godtgjort, at forældrene ikke ville være i stand til at spille en positiv rolle i forbindelse med samvær med barnet. I den pågældende sag havde forældrene haft samvær med barnet 1 time hver 14. dag og var altid fremmødt. Forældrene havde ligeledes stabilt samvær med barnets søskende. Det fremgik af sagen, at forældrene puslede barnet, gav ham mad, talte med ham og legede med ham. Forældrene havde dog behov for støtte i forhold til at aflæse barnets behov, men de tog imod den støtte og vejledning som de fik under samværet. Forældrene ønskede endvidere at have mere samvær med barnet.

I de tilfælde, hvor forældrene ikke ønsker at deltage i prognosevurderingen, må vurderingen foretages på det foreliggende grundlag. I TFA 2014.157 VLD, konkluderede kommunen at; *”forældrenes manglende forældreevne, som dette er konstateret ved gentagne iagttagelser og undersøgelser i deres voksenliv, må vurderes som stationær og varig, og at deres forældreevne ikke på nogen måde kan genvindes via foranstaltninger eller via modnende forhold i deres livsførelse”*.²⁸

Af dommen fremgik det endvidere, at begge forældre fremstod som resourcesvage. Moderen blev i 2009 vurderet til at have en IQ på 56, hvilket bl.a. var årsagen til, at hun i 2002 blev tilkendt forhøjet førtidspension. Faderen var ligeledes tilkendt førtidspension, grundet psykisk sygdom. Faderen havde endvidere været udsat for stærk omsorgssvigt som barn, hvilket var blevet vurderet som årsag til hans *”uoprettelige sociale og følelsesmæssige personlighedsskader”*.²⁹ Endeligt fremgik det af dommen, at faderen havde haft et misbrug af alkohol og hash, og at han havde været i fængsel for vold. Forældrenes forhold havde ligeledes været præget af vold af fysisk karakter. Da forældrene ikke ønskede at medvirke til, at vurderingen kunne foretages, havde kommunen foretaget en prognosevurdering af forældrene på det foreliggende grundlag, og Vestre Landsret tiltrådte, at adoption uden samtykke skulle meddeles efter adoptionslovens § 9, stk. 4, jf. stk. 2.

En prognosevurdering af vordende forældre kan ligeledes finde sted. Vurderes det, at de kommende forældre ikke vil være i stand til at tage vare på barnet, efter undersøgelse af forældrenes forhold, vil der kunne ske adoption uden samtykke allerede fra fødslen. I undersøgelsen kan der foreligge speciallægeerklæringer, der konkluderer, at forældrene er varigt uden forældreevne, eller indgå oplysninger om forældrenes manglende evne i relation til deres ældre børn. Der skal foretages en konkret vurdering i den enkelte sag, og det skal ligeledes undersøges, om det må forventes, at der kan skabes kontakt mellem forældrene og barnet. Vurderes det, at forældreevnen ikke er eksisterende, og der ikke er udsigt til at den kan udvikles, kan barnet bortadopteres uden samtykke.³⁰

²⁸ Se TFA 2014.157 VLD, s. 2, 1. spalte, linje 17-20

²⁹ Se TFA 2014.157 VLD, s. 2, 1. spalte, linje 9

³⁰ Se lovforslag nr. 105 af 28.01.09, alm. bemærkninger pkt. 2.5.

4.2 Adoptionslovens § 9, stk. 2

Det fremgår af adoptionslovens § 9, stk. 2, at såfremt forældrene ikke vil give samtykke til adoption efter lovens § 7, stk. 1, kan bevilling til adoption i særlige tilfælde meddeles, under særlig hensyntagen til hvad der er bedst for barnet. Bestemmelsen finder anvendelse i de tilfælde der ikke falder ind under adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, og der er således tale om en opsamlingsbestemmelse. Det afgørende hensyn for at bestemmelsen kan anvendes er, at adoption uden samtykke skal vurderes at være til barnets bedste.

De tilfælde, hvor § 9, stk. 2 vil kunne finde anvendelse, er for eksempel, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, og hvor barnets forældre ikke ønsker at have kontakt til det, men ikke er uden forældreovne. Dette var tilfældet i TFA 2013.803, der omhandlede en 9-årig pige. Pigen blev født i 2003 og anbragt hos sin plejefamilie, da hun var 11 måneder gammel, efter ophold på observationshjem, som følge af indlæggelse til abstinensbehandling efter fødslen. Moderen havde et kendt, tidligere stort alkoholmisbrug, og hun havde ikke været til kontrol under sin graviditet med pigen. Om misbruget havde fortsat under graviditeten var uvist, da moderen både oplyste, at hun ikke længere havde et problem, og at hun drak op til 8 genstande om dagen.

Under pigens ophold på observationshjemmet blev der foretaget en forældreovneundersøgelse. Af undersøgelsen fremgik det, at moderen havde oplevet omsorgssvigt og vold i barndommen, og at hun som følge af dette havde svært ved at skabe dybere, følelsesmæssige gensidige relationer. Endvidere var hun ikke i stand til at forstå betydningen af hendes alkoholmisbrug i forhold til hendes børn. Af undersøgelsen fremgik det om faderen, at han havde undladt at forholde sig til moderens alkoholmisbrug under graviditeten. Han havde selv været anbragt som barn og fremstod nu meget usikker og med lav selvværdsfølelse. Han forholdte sig ikke til de problemer, som pigen havde, og havde således ikke en realistisk forståelse for pigens særlige behov.

Både moderen og faderen havde haft samvær med pigen under opholdet på observationshjemmet, som de deltog i 3 gange om ugen i 2 timer. Det fremgik af undersøgelsen, at forældrene tog sig godt af pigen under samværet. Efter anbringelsen hos plejefamilien stoppede pigens samvær med forældrene. Forældrene reagerede hverken på kommunens eller plejeforældrenes henvendelser. Pigens mor havde tre ældre børn, men heller ikke med dem havde hun stabilt samvær. Forældrene havde ikke reageret på henvendelserne fra hverken kommunen, Ankestyrelsen eller statsforvaltningen, men da forældrene ikke var kendt i det offentlige system, blev det antaget, at de begge var i beskæftigelse.

Det kunne således ikke godtgøres, at forældrene var varigt uden forældreovne, da der ikke forelå andre oplysninger end dem tilbage fra 2003, og Ankestyrelsens Familieretsafdeling kunne derfor ikke meddele samtykke til adoption efter § 9, stk. 4, som statsforvaltningen havde indstillet til. I stedet traf Familieretsafdelingen afgørelse om adoption efter § 9, stk. 2 med følgende begrundelse;

*”[...] bestemmelsen [f.eks.] vil kunne finde anvendelse i tilfælde, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, og hvor barnets forældre ikke ønsker at have kontakt med barnet, men hvor forældrene ikke er uden forældreevne. Det kræves i disse situationer normalt, at kontakten mellem barnet og de biologiske forældre har været afbrudt i en vis årrække, typisk i en periode på 5-6 år, og en manglende kontakt skal som udgangspunkt skyldes forældrenes manglende forsøg på kontakt [...] I forhold til vurderingen af om adoption kan anses at være til gavn for B, finder Ankestyrelsens Familieretsafdeling det dog utvivlsomt for dokumenteret, at det vil være til gavn for B at blive adopteret [...] Da BM og BF siden B's anbringelse i plejefamilien har undladt at vise interesse for B, og da der ikke har været samvær eller kontakt mellem B og de biologiske forældre i 9 år [...]”.*³¹

Adoptionslovens § 9, stk. 2 kan også anvendes i de tilfælde, hvor det, inden barnet er fyldt 1 år, vurderes, at betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt, men hvor sagsbehandlingen ikke er afsluttet inden, at barnet er fyldt 1 år. I Ankestyrelsens principafgørelse 180-11 blev der truffet afgørelse om adoption uden samtykke på denne baggrund.

Barnet var under 1 år, da børn og unge-udvalget fandt, at betingelserne for adoption uden samtykke var opfyldt, men sagsbehandlingen kunne ikke afsluttes inden barnet var fyldt 1 år. Ankestyrelsen fandt, at der var væsentlige hensyn der talte for, at det ville være til barnets bedste at blive adopteret. Blandt disse hensyn var, at der ikke havde været kontakt mellem moderen og barnet efter fødslen, og at moderen ikke havde taget initiativ til samvær efterfølgende. Barnet havde været anbragt i plejefamilien siden hun var 4 måneder gammel, og plejefamilien ønskede at adoptere. Den biologiske far var ukendt, og det fremgik af sagen, at moderen var psykisk syg, og at hun vedvarende ville være mere eller mindre psykotisk. Moderen var diagnosticeret med paranoid skizofreni og cannabisafhængighedssyndrom og var uden sygdomserkendelse. Endvidere var hun dårligt fungerende og blev hver dag mindet om at tage sin medicin, klæde sig på efter årstiden og gøre rent. På baggrund af moderens forhold fandt Ankestyrelsen det godtgjort, at hun ikke var i stand til at tage vare på sit barn, og styrelsen besluttede, at det var til barnets bedste at blive adopteret efter § 9, stk. 2.

Endeligt vil det være muligt at anvende bestemmelsen i de tilfælde, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet i mindre end 3 år, men hvor det er godtgjort, at forældrene er varigt uden forældreevne. Bestemmelsen rummer således de tilfælde, hvor alle betingelser, bortset fra de tidsmæssige betingelser i § 9, stk. 3 og 4, er opfyldt.³² For at der kan træffes afgørelse efter § 9, stk. 2, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en indstilling til børn og unge-udvalget herom. Indstillingen skal ikke indeholde den samme dokumentation som det er tilfældet ved § 9, stk. 3-4, men den skal indeholde de oplysninger og den dokumentation som kommunalbestyrelsen vurderer er nødvendig, for at børn og unge-udvalget kan træffes afgørelse i sagen.³³

³¹ Se TFA 2013.803, side 2, 1. spalte, linje 12-19, 39-42, 45-48.

³² Se VEJ nr. 10370 af 27.12.14, pkt. 10.4

³³ Jf. § 17, stk. 2, jf. stk. 1 i BEK nr. 1574 af 27.12.14

4.3 Forældreansvarslovens § 20 a – samvær eller kontakt efter adoption

Efter at der er truffet afgørelse om adoption, både med og uden samtykke, kan der i helt særlige tilfælde fastsættes samvær eller anden form for kontakt mellem barnet og dets oprindelige slægtninge, jf. forældreansvarslovens § 20 a. Dette forudsætter, at de oprindelige slægtninge anmoder om det, og at barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form for kontakt med de pågældende.

Det følger af ordlyden i forældreansvarslovens § 20 a, at det kun er i helt særlige tilfælde, at der kan fastsættes samvær mv. mellem barnet og dets oprindelige slægt. Udgangspunktet er derfor, at der ikke fastsættes samvær mv. efter adoptionen er gennemført. Adgangen til at få fastsat samvær mv. skal vurderes ud fra, om det vil være til barnets bedste at opretholde kontakten. I den afvejning skal barnets interesse i at fastholde kontakten med dets oprindelige slægt vurderes i forhold til barnets behov for stabilitet i hverdagen. Det er således afgørende, at det centrale i vurderingen er barnets behov for samvær og ikke slægtingenes.

Det er endvidere en betingelse, at de oprindelige slægtninge har spillet en positiv rolle i forhold til barnet, og at dette forventes at fortsætte. Det er derfor ikke muligt at fastlægge samvær mv. mellem barnet og forældrene, hvis barnet er blevet bortadopteret efter adoptionslovens § 9, stk. 3. I disse tilfælde er barnet blevet fjernet fra forældrene inden det er fyldt 1 år, og det er blevet godtgjort, at forældrene er varigt ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Det er ligeledes fastslået, at forældrene ikke er i stand til at spille en positiv rolle over for barnet i forbindelse med samvær. Anvendelsesmulighederne for bestemmelsen i relation til adoption uden samtykke vil således foreligge i henhold til adoptionslovens § 9, stk. 1, 2 og 4 eller i de tilfælde hvor der er tale om frivillig bortadoption af et barn under 1 år.³⁴

Bestemmelsen vil typisk kunne finde anvendelse i de tilfælde, hvor barnet er blevet anbragt uden for hjemmet i en længere periode forud for adoptionen, og hvor der har været løbende samvær eller kontakt mellem barnet og slægtningene. Såfremt der bliver fastsat samvær efter forældreansvarslovens § 20 a, hvor der forudgående har været samvær, vil samværet ofte være af samme omfang som det tidligere har været. Hvis der træffes afgørelse om samvær med flere slægtninge, kan det besluttes, at samværet skal afholdes samlet. Rammerne for samværet fastsættes efter, hvad der er bedst for barnet. Forældreansvarslovens øvrige bestemmelser om samvær finder tillige anvendelse i forbindelse med § 20 a, hvilket betyder, at statsforvaltningen kan træffe afgørelse om vilkår for samværet, jf. forældreansvarslovens § 21, stk. 1.³⁵

³⁴ I henhold til § 9, stk. 3, må § 20 a tillige formodes at kunne anvendes i de situationer, hvor slægtninge, og således ikke forældrene, har haft positiv kontakt med barnet inden det er fyldt 1 år. Dette må dog antages at være et relativt begrænset anvendelsesområde.

³⁵ Se lovforslag nr. 105 af 29.01.09, alm. bemærkninger pkt. 3.3

4.4 Barnets bedste

Som det fremgår af det foregående, er sammenspillet mellem serviceloven, adoptionsloven og forældreansvarsloven uundgåeligt i sager om adoption uden samtykke. Uanset efter hvilken lov der træffes afgørelse, skal alle afgørelser om børn træffes efter, hvad der vil være for *barnets bedste*. For at det kan vurderes, om en påtænkt afgørelse er til barnets bedste, er det vigtigt at barnet inddrages og høres. Tanken om at inddrage barnet og træffe afgørelse efter, hvad der må vurderes at være til barnets bedste, er grundlæggende principper i FN's konvention om barnets rettigheder og konvention om adoption af børn. I det følgende vil princippernes betydning for dansk lovgivning blive behandlet.

4.4.1 Børnekonventionen

Konventionen om barnets rettigheder, herefter børnekonventionen, foreskriver, at i alle foranstaltninger vedrørende børn, skal barnets tarv komme i første række.³⁶ For at afgørelserne kan træffes ud fra hvad der er til barnets bedste, må barnets synspunkter belyses under sagens behandling. Barnets ret til at udtrykke sine synspunkter har hjemmel i konventionens art. 12, hvori der står anført, at deltagerstaterne skal sikre, at barnet skal have fri ret til at udtrykke sine synspunkter i alle forhold der vedrører barnet, såfremt barnet er i stand til dette. Artiklen understreger, at denne ret især skal vise sig i forbindelse med dømmende myndigheders eller forvaltningsmyndigheders behandling af sager, der vedrører barnet.

Børnekonventionens principper om inddragelse af barnet og barnets bedste, er en integreret del af dansk lovgivning.³⁷ I servicelovens formålsbestemmelse, § 46, er det er fastslået i stk. 1, at *"Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste"*. Det følger ligeledes af adoptionslovens § 2, at adoption kun må ske såfremt det vurderes at være til gavn for den, som ønskes adopteret, og i forældreansvarsloven er det i § 4 fastslået, at afgørelser efter loven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.

Inddragelse af barnets synspunkter er ligeledes en integreret del af dansk lovgivning. Ifølge servicelovens § 46, stk. 3, skal barnets synspunkter altid inddrages med passende vægt i overensstemmelse med barnets alder og modenhed. Det følger ligeledes af servicelovens § 48, at inden der træffes afgørelse efter §§ 51, 52, 52a, 56, 57 a, 57 b, 58, 62 og 63, § 65, stk. 2 og 3, og §§ 68-71 og 75, skal en samtale med barnet finde sted.

³⁶ Jf. børnekonventions art. 3

³⁷ I juridisk forskning er princippet om barnets bedste ligeledes anerkendt og behandlet, se bl.a. Hanne Hartoft, Et retssikkerhedsperspektiv på barnets inddragelse i sagsbehandling, Carsten Munk-Hansen (red.) m.fl., Retssikkerhed i konkurrence med andre hensyn, 1. udg., 2012, s. 129 ff.

Det står endvidere anført i servicelovens § 48, stk. 2, at såfremt det ikke er muligt at inddrage barnet, må dennes synspunkter søges tilvejebragt på anden vis. Dette kan bl.a. ske ved hjælp af inddragelse af personer som barnet tidligere har betroet sig til eller igennem tidligere oplysninger i sagen. Inddragelse af barnet skal også ske i forbindelse med gennemførelsen af en børnefaglig undersøgelse, jf. servicelovens § 50, stk. 3, jf. stk. 1. Også i denne bestemmelse er det fastslået, at såfremt barnets modenhed, eller sagens karakter i afgørende grad taler imod at gennemføre samtalen, kan den undlades, men i så fald, må barnets synspunkter søges tilvejebragt på anden vis.³⁸

Ud over servicelovens regler om inddragelse af barnet, står der også i adoptionsloven anført, at hvis den, der ønskes adopteret, er fyldt 12 år, bør bevilling til adoption ikke meddeles uden, at barnet har meddelt samtykke. Samtykket kan dog undlades, såfremt det vil være til skade for barnet at indhente det. Endvidere står det anført, at hvis barnet er under 12 år, skal der foreligge oplysninger om barnets holdning til adoptionen i det omfang, barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsiger det. Endeligt står det anført, at der i forbindelse med afgørelsen, i videst muligt omfang, skal tages hensyn til barnets holdning til adoptionen.³⁹ I forældreansvarsloven er det ligeledes anført, at i alle forhold vedrørende barnet skal der tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed, og i sager om samvær, skal barnet inddrages, således at dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk. Såfremt den direkte inddragelse af barnet vil være til skade for barnet, må perspektivet forsøgt belyst på anden vis.⁴⁰

4.4.2 Adoptionskonventionen

Konventionen om adoption af børn fastslår de principper som allerede følger af børnekonventionen. Der må således ikke bevilliges adoption, hvis ikke myndigheden vurderer, at adoptionen vil være til barnets bedste, endvidere skal myndigheden der bevilliger adoptionen lægge særlig vægt på, at adoptionen giver barnet et stabilt og harmonisk hjem. Barnet skal, så vidt det er muligt, høres, og dets synspunkter skal tages i betragtning under hensyntagen til dets modenhed.⁴¹ I relation til samtykkekravet som tillige følger af den danske adoptionslov, står der i adoptionskonventionens art. 5, stk. 3, at myndighederne ikke må tilsidesætte en nægtelse af at give samtykke, medmindre der foreligger særlige grunde, som er fastsat ved lov.

Det kan således konkluderes, at i alle afgørelser, der måtte træffes i forbindelse med en sag om adoption uden samtykke, både i henhold til serviceloven, adoptionsloven og forældreansvarsloven, skal principperne fra børnekonventionen og adoptionskonventionen inddrages i sagsbehandlingen.

³⁸ Jf. servicelovens § 50, stk. 3, 2. pkt.

³⁹ Jf. adoptionslovens § 6, stk. 1 og 3

⁴⁰ Jf. forældreansvarsloven §§ 5 og 34, stk. 1 og 2

⁴¹ Jf. adoptionskonventionens art. 4 og 6

5 Lov om ændring af adoptionsloven

I det foregående er der foretaget en redegørelse af indholdet og retsvirkningerne af adoptionslovens regler om adoption uden samtykke. Endvidere er indholdet af forældreansvarslovens § 20 a blevet behandlet, og principperne om barnets bedste samt inddragelse af barnet er tillige blevet belyst.

I det følgende vil indholdet af ændringsloven af den 29.april 2015 vil blive behandlet. Først med en kort redegørelse for baggrunden og formålet med ændringerne og derefter med en redegørelse for *ordlydsændringerne i adoptionslovens § 9, stk. 2-4*. Efterfølgende vil der blive foretaget en undersøgelse og analyse af, hvilken betydning ændringerne vil få for vurderingen af, om *betingelserne for at gennemføre adoption uden samtykke* er opfyldt. Afslutningsvis vil analysen af ændringen i *forældreansvarslovens § 20 a* om samvær efter gennemført adoption blive inddraget i vurderingen af, hvilken betydning lovændringerne vil have for sager om adoption uden samtykke.

5.1 Baggrunden og formålet med ændringsloven

Lov om ændring af adoptionsloven, lov om social service, forældreansvarsloven og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område indeholder bl.a. lempelse af betingelserne for adoption uden samtykke. Formålet med lempelserne er at forsøge at skabe stabilitet og kontinuitet i anbragte børns opvækst gennem adoption. Loven indeholder endvidere ændringer i betingelserne for at få fastsat samvær mellem barnet og dets oprindelige slægt således, at betingelserne for at kunne anmode om samvær lempes.⁴²

Baggrunden for ændringsloven er, at ændringerne i adoptionsloven fra 2009 ikke indfrie sit formål. Ændringerne i 2009 havde til formål, at der skulle ske flere adoptioner uden samtykke i de tilfælde, hvor det var til barnets bedste, og hvor der var tale om længerevarende anbringelser. Men af forarbejderne til ændringsloven fremgår det, at tallene for adoptioner uden samtykke i gennemsnit alene er steget fra ca. én adoption uden samtykke om året til ca. to.⁴³

Af forarbejderne fremgår det endvidere, at det vurderes, at årsagen til den begrænsede brug af muligheden for adoption uden samtykke skyldes, at belsningen af forældreoven er forbundet med vanskeligheder, samt at det er svært at vurdere, hvad der ligger i betingelsen om, at forældrene ikke må kunne spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. For at undgå problemstillingen i at skulle vurdere disse forhold, er ordlyden og dermed betingelserne for adoption uden samtykke blevet ændret.⁴⁴

⁴² Jf. LOV nr. 530 af 29.04.15

⁴³ Se lovforslag nr. 121 af 28.01.15, alm. bemærkninger pkt. 2

⁴⁴ Se lovforslag nr. 121 af 28.01.15, alm. bemærkninger pkt. 2

5.2 Adoptionslovens § 9, stk. 2 – tilbagekaldelse af samtykke

I adoptionslovens § 9, stk. 2 står der anført; *”tilbagekaldes et i overensstemmelse med § 8 meddelt samtykke, kan adoptionsbevilling dog meddeles, såfremt tilbagekaldelsen under særlige hensyntagen til barnets tarv ikke er rimeligt begrundet. Er barnet anbragt ude for hjemmet, kræver meddelelse af bevilling samtykke fra Ankestyrelsen”*.

Bestemmelsens første del bliver, med den nye ændringslov, ikke ændret, men stk. 2, 2. pkt. ophæves. Ophævelsen skyldes, at der med ændringsloven vil blive indsat en ny bestemmelse i serviceloven, hvori det gøres gældende, at Ankestyrelsen meddeler samtykke til, at barnet kan adopteres uden samtykke fra forældrene, hvis styrelsen kan tiltræde børn og unge-udvalgets indstilling. Adoptionslovens § 9, stk. 2 vil ikke blive behandlet yderligere grundet ændringernes begrænsede omfang.

5.3 Adoptionslovens § 9, stk. 3 – 4 – forældreevne og tilknytning

Med ikrafttrædelsen af ændringsloven vil adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4 få følgende ordlyd;

”Stk. 3. Adoption uden samtykke kan meddeles efter stk. 2, hvis betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet i § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2, i lov om social service er opfyldt, og det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst vil være til gavn for barnet”.

”Stk. 4. Når barnet er anbragt uden for hjemmet i en plejefamilie, jf. § 66, stk. 1, nr. 1-3, i lov om social service, og betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet i § 58, stk. 1 i lov om social service er opfyldt, kan adoption efter stk. 2 meddeles plejeforældrene, hvis barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre”.

5.3.1 Sondringen mellem børn under 1 år og børn anbragt i mindst 3 år

Med ændringsloven bliver sondringen mellem børn under 1 år, og børn der har været anbragt i mindst 3 år ophævet. Det følger af forarbejderne til ændringsloven, at sondringen må anses for at være uhenigtsmæssig i praksis. Ændringen af bestemmelsen er ikke nærmere belyst i forarbejderne, men det må formodes, at beslutningen er truffet ud fra en ide om, at børns mulighed for adoption skal vurderes lige uanset alder og uanset tid som plejebarn. Det skal således være barnets behov for adoption, der er afgørende for beslutningen, og ikke deres alder eller tid som anbragt.⁴⁵

⁴⁵ Se lovforslag nr. 121 af 28.01.15, alm. bemærkninger pkt. 3.1.3

5.3.2 Anbringelsesgrundlag efter servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2

Det følger af ændringslovens § 1, pkt. 2, at betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet uden samtykke efter § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2 i serviceloven skal være opfyldt, for at der kan ske adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3. Som tidligere anført, fremgår det af servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1 og 2, at et barn kan anbringes uden for hjemmet uden samtykke i de tilfælde, hvor der er en åbenbar risiko for, at barnets sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet, eller på grund af overgreb, som barnet har været udsat for.

At betingelserne i servicelovens § 58, stk. 1 skal være opfyldt, for at der kan ske adoption uden samtykke, fremgår i dag af bekendtgørelsen om adoption og således ikke direkte af adoptionsloven.⁴⁶ Ligeledes fremgår det alene af vejledningen om frigivelse af børn til national adoption, at adoption uden samtykke kun kan ske, såfremt det er forældrenes forhold, og ikke børnenes, der kan begrunde en tvangsanbringelse.⁴⁷ Med ændringsloven bliver det tydeliggjort, at betingelserne for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke efter serviceloven skal være opfyldt, for at der kan ske adoption uden samtykke. Ligeledes bliver det i selve adoptionsloven slået fast, at adoption uden samtykke kun kan ske, såfremt anbringelsesgrundlaget er opfyldt efter nr. 1 eller 2 i § 58. Det er således uomtvisteligt, at adoption uden samtykke efter stk. 3 kun kan ske i de tilfælde, hvor det er på grund af forældrenes forhold, at barnet er blevet anbragt, og ikke på grund af forhold hos barnet.

I relation til ændringerne i § 9, stk. 3, må det bemærkes, at det i ordlydsændringerne til § 9, stk. 4 ikke er gjort gældende, at det kun er forhold hos forældrene, som kan danne grundlag for adoption uden samtykke. Bestemmelsens ordlyd kan derfor fortolkes sådan, at såfremt barnet er anbragt uden for hjemmet på grund af misbrugsproblemer, kriminell adfærd, svære sociale vanskeligheder eller andre adfærds- eller tilpasningsvanskeligheder hos barnet, kan der ske adoption uden samtykke til plejefamilien i de tilfælde, hvor det vil være til skade for barnet at bryde tilknytningen til plejefamilien.⁴⁸

I forarbejderne til ændringsloven er det dog anført, at der i forhold til gældende ret foreligger en forudsætning om, at såfremt der indstilles til adoption uden samtykke efter § 9, stk. 3 og 4, må det fortolkes sådan, at det kun er betingelserne for anbringelse efter servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2 der kan danne grundlag for indstillingen. Det kan undre, at den manglende afgrænsning af servicelovens § 58, stk. 1 i ændringsloven er ikke er omtalt yderligere, men det må antages, at fortolkningen af gældende ret fortsat finder anvendelse. Antagelsen bygger på en formodning om, at forhold hos barnet ikke bør kunne danne grundlag for adoption uden samtykke, da baggrunden for adoptionsreglerne bygger på en forudsætning om, at forældrene ikke er i stand til at tage vare på barnet, og at det derfor har behov for andre til at varetage forældremyndigheden.

⁴⁶ Se § 17, stk. 1, nr. 1 i BEK nr. 1574 af 27.12.14

⁴⁷ Se VEJ nr. 10370 af 27.12.14, pkt. 11.1

⁴⁸ Se LOV nr. 530 af 29.04.15, § 1, pkt. 2 og servicelovens § 58, stk. 1, nr. 3 og 4

5.3.3 Varigt ude af stand til at varetage omsorgen for barnet

Som anført i det foregående, er baggrunden for ændringsloven bl.a., at det har vist sig at være problematisk at godtgøre, at barnets forældre varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. På baggrund af denne problematik skal det efter § 9, stk. 3 ikke længere *godtgøres*, at forældrene er varigt uden forældreevne, men blot *sandsynliggøres*. Tillige skal det i relation til § 9, stk. 4 ikke længere vurderes, om forældrene er varigt uden forældreevne.

Forventningen bag ændringen er, at muligheden for adoption uden samtykke vil blive anvendt i de tilfælde, hvor det er sandsynliggjort igennem prognosevurderingen, at forældrene er uden forældreevne, men hvor det ikke endegyldigt kan dokumenteres. Prognosevurderingen skal udarbejdes som hidtil, således at den kan give et indtryk af, hvorledes forældrene vil evne at være forældre både i givende stund og i fremtiden. Prognosevurderingen skaber dermed et grundlag for at kunne vurdere, om det findes sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Problematikken i at løfte bevisbyrden for, at den manglende forældreevne er godtgjort, er således lempet.

Ændringen i bestemmelsen vurderes at få betydning i de tilfælde, hvor der er tale om en forælder, der har et massivt misbrug eller lider af en psykisk sygdom, og hvor det ikke kan dokumenteres, om denne forælder vil komme ud af misbruget eller blive erklæret rask og igen kunne varetage omsorgen for barnet. I relation til forældre med psykiske lidelser, skal det bemærkes, at lidelsen skal være af et sådan omfang, at det udelukker, at forælderen kan have en positiv relation til barnet. Dette kan sandsynliggøres igennem erklæringer fra psykologer eller fra andre speciallæger. Dette gælder ligeledes i forhold til forældre med handicap.

I forbindelse med prognosevurderingen spiller det en betydelig rolle, hvor gammel barnet er. Såfremt der er tale om et helt lille barn, er kravene til vurderingen af forældrenes forældreevne betydelig strengere, end hvis barnet er ældre. Er der tale om et yngre barn, har forældrene ikke haft lang tid til at forsøge sig om forældre, og der er måske ikke iværksat den rette hjælp til forældrene fra det offentlige. Dette betyder dog ikke, at forældrene ikke kan vurderes som uden forældreevne. Der kan forekomme tilfælde, hvor der, allerede inden barnet er født, er iværksat prøvelse af forældrenes forældreevne. Dette kan bl.a. være i tilfælde, hvor der er ældre søskende til det ufødte barn, og hvor de er blevet fjernet fra hjemmet, eller hvor forældrene i forvejen er kendt i det offentlige system, og hvor det på baggrund af informationerne må vurderes, at forældrene kunne have behov for støtte i forbindelse med at blive forældre. I de tilfælde hvor barnet er ældre, vil der have været en længere forudgående periode, som prognosevurderingen kan foretages ud fra.⁴⁹

Afgørende for ordlydsændringen i § 9, stk. 3 er, at myndighedernes bevisbyrde i forhold til forældreevnen bliver betydeligt lempet i kraft af ændringen fra godtgjort til sandsynliggjort.

⁴⁹ Se lovforslag nr. 121 af 29.01.15, alm. bemærkninger pkt. 3.1.3

5.3.4 Spille en positiv rolle i forbindelse med samvær

I prognosevurderingen af forældreevnen skal der tillige indgå en vurdering af, hvorvidt forældrene vil være i stand til at spille en positiv rolle i forbindelse med samvær med barnet. Dette gælder alene i de situationer, hvor barnet er under 1 år, jf. § 9, stk. 3, men kravet er med lovændringen blevet ophævet. Baggrunden for ophævelsen skyldes bl.a., at kommunerne oplever problemer med at vurdere, hvornår forældrene ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle i forbindelse med samvær med barnet.

Ændringen får den betydning, at i de tilfælde, hvor forældrene har samvær med barnet, kan tvangsadoption stadig ske, såfremt det vurderes at være til gavn for barnet samt for stabiliteten og kontinuiteten i barnets opvækst. Det skal dog bemærkes, at såfremt forældrenes samvær med barnet er positivt og bidrager til, at forældrenes forældreevne udvikler sig, vil adoption ikke normalt kunne gennemføres. Da samvær mellem barnet og forældrene ikke længere vil være en hindring for, at der kan ske adoption uden samtykke, fremgår det endvidere af ændringsloven, at forældreansvarslovens § 20 a, der omhandler muligheden for samvær mellem barnet og dets oprindelige slægt efter adoption, må ændres.⁵⁰

Med ændringerne i forældreansvarsloven udvides muligheden for samvær mellem barnet og dets oprindelige slægt. Som tidligere beskrevet, er der i dag mulighed for, i helt særlige tilfælde, at barnet kan få samvær med dets oprindelige slægt, hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden kontakt med disse. Med ændringsloven bliver denne bestemmelse ændret, således at barnets oprindelige slægt kan anmode om samvær med barnet, *navnlig* hvis der forud for adoptionen har været samvær eller anden kontakt. Det er således ikke længere en betingelse, at der har været samvær eller anden kontakt forud for adoptionen. Afgørelser om samvær kan først træffes af statsforvaltningen efter, at adoptionen er gennemført, og afgørelsen skal altid træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.⁵¹

Det må til bestemmelsen tilføjes, at det af forarbejderne til § 20 a fremgår, at de forhold der ligger til grund for en afgørelse om adoption uden samtykke i langt de fleste tilfælde vil betyde, at der ikke kan fastsættes samvær med barnet.⁵² Den begrænsede anvendelse af bestemmelsen i relation til adoptioner uden samtykke bliver tillige bemærket i forarbejderne ændringsloven i relation til bestemmelsens nuværende anvendelsesområde. Heraf fremgår det, at bestemmelsen kun bør anvendes i helt særlige tilfælde, og at de grunde der ligger bag en afgørelse om tvangsadoption ofte vil kunne betyde, at samvær eller kontakt efterfølgende ikke vil være bedst for barnet, set i forhold til at sikre stabilitet og kontinuitet i barnets opvækst.⁵³ Denne antagelse må ligeledes formodes at gøre sig gældende i relation til ændringsloven, men lempelsen må antages at kunne få betydning for forældre, der vil få tvangsbortadopteret deres barn efter § 9, stk. 4 eller for andre slægtninge end forældrene.

⁵⁰ Se lovforslag nr. 121 af 28.01.15, alm. bemærkninger pkt. 3.1.3

⁵¹ Se lovforslag nr. 121 af 28.01.15, alm. bemærkninger pkt. 3.2.2. og 3.2.3.

⁵² Se lovforslag nr. 105 af 28.01.09, alm. bemærkninger pkt. 3.3

⁵³ Se lovforslag nr. 121 af 28.01.15, alm. bemærkninger pkt. 3.2.1

5.3.5 Kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst

Et af de vigtigste hensyn i ændringsloven er at sikre stabilitet og kontinuitet i barnets opvækst. Hensynet er derfor både indsat i § 9, stk. 3 og 4. I forarbejderne til loven er det alene begrænset angivet, hvad hensynene indebærer, og hvorfor de tillægges stor betydning. Derimod fremgår det, at hensynene ligeledes var af afgørende betydning i forbindelse med lovændringen af adoptionsloven i 2009. Lovændringerne i 2009 blev fremsat i sammenhæng med lovforslaget om ændring af serviceloven fra samme år, som havde til formål at sikre kontinuitet i anbringelser.⁵⁴ Det er på baggrund af forarbejderne til disse lovforslag, at følgende analyse af hensynenes formål og baggrund er udarbejdet.

Ifølge forarbejderne til ændringen af serviceloven i 2009 viser forskning, at manglende stabilitet og kontinuitet forringer børns evne til at indgå i sociale sammenhænge, til at uddanne sig og til at klare sig selv på længere sigt. Endvidere viste undersøgelser, at hvert tiende anbragte barn havde været anbragt tre forskellige steder inden, at de fyldte 11 år, og at 46 procent af alle børn under 11 år, der blev hjemgivet, efterfølgende blev genanbragt. Formålet med lovændringerne fra 2009 var, at de anbragte børn skulle opleve færre genanbringelser, flytninger og andre brud i deres opvækst, og lovændringerne skulle være med til at sikre, specielt i børnenes første leveår, at de kom til at opleve tryghed i deres omgivelser, da dette var afgørende for deres udvikling.⁵⁵

Med baggrund i formålet med lovændringerne af serviceloven, blev genbehandlingsfristerne for tvangsanbringelser ændret. Det blev med servicelovens § 62, stk. 5 gjort gældende, at børn og unge-udvalget i særlige tilfælde kan træffe afgørelse om, at en anbringelse uden for hjemmet efter § 58 af et barn, der ikke er fyldt 1 år, skal gælde i 3 år, hvis det er overvejende sandsynligt, at de forhold, der begrundet anbringelsen, vil være til stede i denne periode. Endvidere blev der i serviceloven indsat en ny bestemmelse, § 68 a, der gav børn og unge-udvalget mulighed for at træffe afgørelse om, at et barn, der efter den daværende § 52, stk. 2, nr. 8, i dag § 52, stk. 3, nr. 7, havde været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, fortsat skulle være anbragt uden for hjemmet i en videreført anbringelse, hvis barnet havde opnået en så stærk tilknytning til anbringelsesstedet, at det på kortere og længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnets bedste at forblive på anbringelsesstedet.⁵⁶

Hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst var således et bærende hensyn i ændringerne som blev vedtaget i 2009, og det må antages, at det er på baggrund af betragtningerne i forarbejderne til lovændringerne i 2009, at ønsket om at sikre kontinuitet og stabilitet i opvæksten stadig er et afgørende hensyn, når det handler om lovgivning, der har retsvirkning for børn. I relation til de nye ændringer i adoptionsloven spiller barnets tilknytning til plejefamilien en afgørende rolle, når det gælder stabilitet og kontinuitet. Hensynet til barnets tilknytning til plejefamilien vil blive behandlet i det følgende.

⁵⁴ Se lovforslag nr. 116 af 28.01.09

⁵⁵ Se lovforslag nr. 116 af 28.01.09, alm. bemærkninger pkt. 2 og 3

⁵⁶ Jf. LOV nr. 318 af 28.04.09, § 1, nr. 5 og nr. 19.

5.3.6 Adoption som følge af tilknytning til plejefamilien

Det fremgår af ændringslovens § 1, nr. 2, at adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 4 kan meddeles plejeforældrene, hvis barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre.⁵⁷

I sager, hvor børn bliver anbragt uden for hjemmet, er det vigtigt, at der fortsat arbejdes på, at forældrene bliver i stand til at tage vare på børnene. Ligeledes er det vigtigt, at der, i de tilfælde hvor det er til barnets bedste, afholdes samvær med forældrene. At forældrene har samvær med barnet hindrer dog ikke, at barnet kan bortadopteres uden samtykke, barnets tilknytning til plejefamilien skal blot være så stærk, at det vil være til skade for barnet at bryde den. I de tilfælde, hvor barnet har en god kontakt og er tæt knyttet til sine forældre, bl.a. i kraft af samværet, kan der ikke ske adoption uden samtykke. Der skal således foretages en konkret vurdering af barnets tilknytningsforhold, både til forældrene og plejefamilien, før det kan vurderes, hvorvidt der kan ske adoption uden samtykke.⁵⁸

I forarbejderne til ændringsloven er det ikke tydeliggjort, hvorledes tilknytningen skal vurderes, men en lignende bestemmelse findes allerede i serviceloven, i form af reglerne om videreført anbringelse, jf. § 68 a. Som tidligere anført, kan børn og unge-udvalget, efter denne bestemmelse, træffe afgørelse om, at et barn, der har været anbragt mindst 3 år, fortsat skal være anbragt uden for hjemmet i en videreført anbringelse, hvis barnet har opnået en så stærk tilknytning til anbringelsesstedet, at det på kortere eller længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnets bedste at forblive på anbringelsesstedet. I § 68 a, stk. 4 er det oplyst, hvad indstillingen til børn og unge-udvalget skal indeholde, for at der kan træffes afgørelse om en videreført anbringelse. Det må på baggrund af bestemmelsernes formål og indhold vurderes, at de hensyn som tillægges betydning i henseende til servicelovens § 68 a, må kunne anvendes til at skabe et billede af, hvilke hensyn der skal tillægges vægt i vurderingen af barnets tilknytning til plejefamilien, jf. ændringen til adoptionslovens § 9, stk. 4.

Det fremgår af servicelovens § 68 a, stk. 4, nr. 3, at der skal udarbejdes en psykologisk, lægefaglig eller anden børnesagkyndig helhedsvurdering af barnets tilknytning til anbringelsesstedet. Der vil således være tale om en undersøgelse af forholdet mellem barnet og plejeforældrene samt til eventuelle andre børn i familien. Ligeledes skal det undersøges, hvilken tilknytning barnet har til det netværk og de omgivelser, som barnet befinder sig i, bl.a. forholdet til skolen, vennerne, fritidsaktiviteter osv. Endeligt skal det vurderes, hvorledes barnets netværk vil være i fremtiden, såfremt barnet bliver i plejefamilien. I helhedsvurderingen skal barnets tilknytning til forældrene samt til eventuelle søskende, bedsteforældre eller andre personer i familien ligeledes tillægges betydning.

⁵⁷ I de tilfælde hvor barnet ikke ønsker at blive adopteret, må dette hensyn tillægges afgørende vægt.

⁵⁸ Se lovforslag nr. 121 af 28.01.15, alm. bemærkninger pkt. 3.1.3

Undersøgelsen af barnets forhold til forældrene skal bidrage til, at det kan vurderes, hvorvidt der er grundlag for, at forholdet i fremtiden vil kunne forventes forsat at udvikle sig positivt og således bidrage til en stærk tilknytning mellem barnet og forældrene. Såfremt dette er tilfældet, vil det tale for, at der arbejdes mod en hjemgivelse eller mod et større omfang af samvær mellem forældrene og barnet.⁵⁹

Ankestyrelsen traf i 2010 afgørelse om, at et barn, der havde været anbragt i plejefamilien siden 2002, skulle være anbragt uden for hjemmet i en videreført anbringelse efter servicelovens § 68 a. Ankestyrelsen lagde i afgørelsen vægt på, at barnet klart viste tilknytning til plejefamilien, at barnet havde givet udtryk for, at det ønskede at blive boende hos plejefamilien, og at barnet havde brug for tryghed, fast struktur og forudsigelighed i sin dagligdag. Ankestyrelsen tillagde det endvidere vægt, at barnet rettede positive følelser mod plejefamilien og oplevede, at de blev ubetinget gengældt. Endvidere lagde Ankestyrelsen vægt på, at barnets forælder havde svært ved at skabe et fællesskab med barnet, og selv om at forælderen havde haft samvær med barnet gennem flere år, havde forælderen svært ved at skabe tryghed i relationen. Afgørelsen blev anket til domstolene, men i 2011 stadfæstede Vestre Landsret byrettens dom om stadfæstelse af Ankestyrelsens afgørelse.⁶⁰

Ankestyrelsen behandlede ligeledes spørgsmålet om tilknytning til anbringelsesstedet i principafgørelse 83-10. I denne sag var der tale om tre børn, L, E og D. Det fremgik af afgørelsen, at L anså plejefamilien for at være sin familie og deres bolig som sit hjem, og hun gav udtryk for, at hun elskede familien. L og E omtalte ligeledes de andre børn i familien som deres søskende. Ifølge den børnefaglige undersøgelse havde både L, E og D et trygt tilknytningsmønster til deres plejefamilie, og det fremgik, at både E og D var fuldt integreret i plejefamilien. E gav udtryk for, at hun elskede sin plejemor og hjalp sin plejefar med dyrene. D udviste fuld følelsesmæssig og social tilknytning til plejefamilien, som han tiltalte mor og far. På baggrund af børnenes tilknytning til plejefamilien og børnenes forhold til deres forældre, blev der truffet afgørelse om videreført anbringelse af børnene.

Afgørelserne fra Ankestyrelsen statuerer, at tilknytningen til plejefamilien må vurderes ud fra, at barnet retter positive følelser mod familien og oplever, at de bliver gengældt, samt at barnet giver udtryk for, at det føler sig som en del af familien og samtidig ønsker at blive en del af den. Det må dog understreges, at der foreligger et skærpet krav når det gælder tilknytning i relation til adoption uden samtykke, set i forhold til videreført anbringelse. Ved adoption uden samtykke efter § 9, stk. 4 kræves det, at det skal være *skadeligt for barnet* at miste tilknytningen til plejefamilien, hvorimod kravet til en videreført anbringelse er, at barnet skal have opnået en så stærk tilknytning til anbringelsesstedet, at *det på kortere eller længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnets bedste at blive på anbringelsesstedet*. De skærpede krav må ses ud fra en betragtning af retsvirkningerne ved henholdsvis adoption og anbringelse.

⁵⁹ Se VEJ nr. 9007 af 07.01.14, pkt. 618

⁶⁰ Se Ankestyrelsens principafgørelse, 128-10

I relation til de forhold, der bør tillægges betydning i vurderingen af selve tilknytningen til plejefamilien og den biologiske familie, må det imidlertid vurderes, at betingelserne i servicelovens § 68 a kan bidrage til en forståelse af, hvorledes tilknytningen fremadrettet vil blive undersøgt i sager om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 4.

I det foregående er der foretaget en redegørelse for gældende ret i relation til adoption uden samtykke samt en analyse og undersøgelse af indholdet i ændringsloven af den 29. april 2015. Det må på baggrund af det foregående konstateres, at der med lovændringerne er sket en markant lempelse af betingelserne for at kunne træffe afgørelse om adoption uden samtykke. I det følgende vil ændringerne i adoptionsloven og forældreansvarsloven blive behandlet med fokus på at forsøge at belyse, hvilken betydning lovændringerne vil få i praksis.

Det følgende vil tage udgangspunkt i ordlydsændringen fra ”godtgjort” til ”sandsynliggjort” i adoptionslovens § 9, stk. 3. Herefter vil barnets *tab af slægtskab* samt *muligheden for kontakt med den oprindelige familie* som følge af forældreansvarslovens § 20 a blive behandlet. Derefter vil hensynet til *barnets tilknytning til plejefamilien* blive belyst og endvidere vil der blive foretaget en vurdering af lovens anvendelsesområde, hvor *servicelovens § 68 a* blive inddraget samt sat i sammenhæng med *principperne om proportionalitet og barnets bedste*.

6 Diskussion af ændringslovens indhold og betydning

Ændringsloven af den 29. april 2015 har til formål at lempe betingelserne for at gennemføre adoption uden samtykke i de tilfælde, hvor det kan sandsynliggøres, at forældrene er varigt ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, hvor betingelserne for anbringelse uden samtykke efter servicelovens § 58, stk. 1 eller 2 er opfyldt, og hvor adoptionen af hensyn til kontinuiteten samt stabiliteten i barnets opvækst vil være til gavn for barnet. Ligeledes er formålet at fremme muligheden for adoption uden samtykke til barnets plejeforældre i de tilfælde, hvor betingelserne for anbringelse uden samtykke efter servicelovens § 58, stk. 1 er opfyldt, hvor barnet er anbragt i en plejefamilie, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 1-3, og hvor barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde tilknytningen, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre.⁶¹

Det har siden ændringen af adoptionsloven i 2009 været et politisk ønske, at der skulle ske flere tvangsadoptioner, men det må på baggrund af forarbejderne til den nye ændringslov konstateres, at dette ønske ikke er blevet opfyldt. Med de nye ændringer forsøges det fra politisk side at lempe reglerne om adoption uden samtykke og samtidig øge fokus på de sager, hvor det kan konstateres, at en forestående anbringelse vil være af længere varighed. Med lovændringen forventes det, at reglerne om adoption uden samtykke vil blive anvendt i et større omfang end tidligere, men i relation til lovændringerne, må det overvejes, hvorvidt der foreligger andre hensyn, der kan begrunde den begrænsede brug af reglerne.⁶² Dette vil blive behandlet i det følgende.

6.1 Fra ”godtgjort” til ”sandsynliggjort”

Med lovændringerne skal det efter adoptionslovens § 9, stk. 3, ikke længere godtgøres, at forældrene er varigt ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, fremadrettet skal det alene sandsynliggøres, at forældrene er varigt uden forældreevne. Denne lempelse sker som konsekvens af, at det fra politisk side er vurderet, at det er problematisk at *godtgøre* at forældrene er varigt ude af stand til at varetage omsorgen for deres barn, og det forventes således, at der som resultat af ændringen, i flere tilfælde, vil blive indstillet til adoption uden samtykke. Ønsket om, at der skal ske flere tvangsadoptioner er politisk bestemt og således fastlagt, men hvorvidt ændringen af ordlyden vil have den ønskede effekt og hvilke andre konsekvenser lempelsen måtte medføre, må der allerede nu stilles spørgsmålstejn ved.

Adoption uden samtykke er et meget vidtgående indgreb, og derfor spiller det en afgørende rolle, at retssikkerhedsgarantierne er overholdt. Ved ændringen af adoptionslovens § 9, stk. 3 fra ”*godtgøres*” til ”*sandsynliggøres*” opstår spørgsmålet, om hvorvidt retssikkerhedsgarantierne vil være bevaret.

⁶¹ Jf. LOV nr. 530 af 29.04.15, § 1, nr. 2

⁶² Se lovforslag nr. 121 af 28.01.15, alm. bemærkninger pkt. 2

Advokatrådet anfører i deres høringsvar til ministeriet, at der i retsplejeloven findes et lignende princip, hvor det i forbindelse med nedlæggelse af forbud er tilstrækkeligt, at det er sandsynliggjort, at der er tale om et retsstridigt forhold. De påpeger, at der i disse sager er en langt hurtigere sagsbehandlingstid, og at formålet med det lempelige krav er, at der ikke er tid til at indhente de beviser, der kan godtgøre det retsstridige forhold. Endvidere gøres der opmærksom på, at der ”kun” lides et økonomisk tab i de tilfælde, hvor forbuddet var fejlagtigt nedlagt, og at dette tab kan kræves erstattet.

Konsekvenserne ved nedlæggelse af forbud står i skarp kontrast til de retsvirkninger det har for forældrene, at deres barn bliver bortadopteret uden samtykke, og med tanke på, at kommunerne har givet udtryk for, at de har svært ved at vurdere, hvornår det kan godtgøres, at forældrene varigt er uden forældreevne, kan der sættes spørgsmålstegn ved, om de ikke vil have lige så svært ved at vurdere, hvornår den manglende forældreevne er sandsynliggjort. Advokatrådet foreslår, at det bør være en domstolsopgave at vurdere, hvornår det er sandsynliggjort eller godtgjort, at forældrene er varigt uden forældreevne. Sagerne bør derfor, ifølge forslaget fra rådet, blive indbragt for domstolene direkte efter børn og unge-udvalgets behandling af sagen og således gå uden om Ankestyrelsen. Advokatrådet finder, at retssikkerhedsgarantierne således vil blive sikret, da det bliver domstolene der skal vurdere, om det findes sandsynliggjort, at forældrene er varigt ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.⁶³

Det kan på baggrund af Advokatrådets forslag diskuteres, hvorvidt retssikkerheden ville blive styrket, såfremt sagen skulle indbringes for domstolene direkte efter børn og unge-udvalgets behandling af sagen. Umiddelbart kan det fremstå som en garanti, at det er juridisk uddannede der på baggrund af prognosevurderingen skal vurdere, hvorvidt det er sandsynliggjort, at forældrene er varigt uden forældreevne, da de er vant til at foretage vurderinger af, hvornår den konkrete situation falder ind under den juridiske betegnelse.

Det må dog understreges, at retssikkerheden ikke blot sikres ved den juridiske ekspertise, men ligeledes ved, at der er flere myndigheder, der vurderer sagen. Ved at både kommunalbestyrelsen, børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen og statsforvaltningen er involveret i sagen, sikres det, at prøvelsen af, hvorvidt de materielle betingelser er opfyldt, foretages flere gange. Endvidere må det tillægges betydning, at det i børn og unge-udvalget bl.a. er to pædagogisk-psykologisk sagkyndige og en dommer der er med til at behandle sagen.⁶⁴ I Ankestyrelsen deltager to ankechefer og to beskikkede medlemmer i vurderingen af, hvorvidt der skal samtykkes til tvangsadoption, jf. retssikkerhedslovens § 55, stk. 2, nr. 3, jf. stk. 1 og på mødet skal der deltage en børnesagkyndig konsulent. Konsulenten har ikke stemmeret, men skal være kyndig i børne- eller ungdomspsykiatri, psykologi eller pædagogik eller have lignende relevant uddannelse.⁶⁵

⁶³ Se høringsvar fra Advokatrådet, af 11.11.14.

⁶⁴ Jf. lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, § 19, stk. 1, nr. 2 og 3

⁶⁵ Jf. Ankestyrelsens forretningsorden, § 22, stk. 2

Det må således antages, at retssikkerheden i relation til sagsbehandlingen ved myndighederne må vurderes at være sikret igennem den børnesagkyndige ekspertise, samt igennem den erfaring som myndighederne har i at behandle denne type af sager. Det følger endvidere af ændringslovens forarbejder, at ministeriet overvejer at der, under Ankestyrelsens behandling af sagen, skal inddrages en person som besidder viden om adoption og adoptionslovgivningen. Således sikres det, at den nødvendige ekspertise indgår i vurderingen, når sagen ikke længere skal indbringes for Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen.⁶⁶ Afslutningsvis må det bemærkes, at sager om adoption uden samtykke fortsat vil kunne indbringes for domstolene af sagens parter.

I forlængelse af bemærkningerne til retssikkerheden i sagsbehandlingen må det overvejes, hvilken betydning ændringen af ordlyden vil have for sagsbehandlingen hos kommunerne. Dansk Socialrådgiverforening har i deres høringssvar til lovændringerne bemærket, at forståelsen af, om det er godtgjort eller sandsynliggjort, at den manglende forældreevne er varig kan variere, hvilket kan betyde, at der i nogle kommuner vil være en anden vurdering af sagen end i andre, hvilket kan betyde, at sagen ender med et andet resultat. Foreningen mener, at det bør tydeliggøres, hvilke forhold hos forældrene der lægges vægt på i vurderingen, og at dette i højere grad end tidligere er nødvendigt, da lovændringen ligeledes lægger op til, at tvangsadoption kan ske selv om, at forældrene har samvær med barnet. Foreningen bemærker endvidere, at uanset om det skal godtgøres eller sandsynliggøres, at forældrene er varigt uden forældreevne, vil det være vanskeligt at foretage vurderingen i praksis, og de finder således ikke, at vurderingen bliver mindre vanskelig af, at ordlyden ændres.⁶⁷

Ministeriet bemærker til høringssvaret, at der i forbindelse med en sag om adoption uden samtykke vil skulle udarbejdes en prognosevurdering af forældrenes forældreevne. Denne vurdering skal indeholde forældrenes livsforløb, således at det er muligt at afklare, om den manglende forældreevne er konstant på tværs af forskellige situationer, tid samt fysisk og psykisk tilstand hos forælderen. Det skal ud fra prognosen vurderes, om den manglende forældreevne er varig eller blot forbigående, grundet særlige forhold. Det skal ligeledes indgå i vurderingen, hvorvidt forælderen har modtaget tilbud om hjælp og støtte, om forælderen har taget imod denne støtte, og hvilken effekt evt. gennemført eller påbegyndt behandling måtte have haft.⁶⁸

Det må til foreningens høringssvar endvidere bemærkes, at der i forarbejderne til ændringsloven er givet eksempler på, i hvilke tilfælde adoption uden samtykke vil være relevant, når det er sandsynliggjort, at forældrene er varigt uden forældreevne, men det må samtidig understreges, at det ikke udtømmende kan angives, hvornår der kan blive tale om adoption uden samtykke, da der skal foretages en konkret og individuel vurdering af forældreevnen i hver enkelt sag.

⁶⁶ Se lovforslag nr. 121 af 28.01.15, alm. bemærkninger pkt. 3.3.2.3

⁶⁷ Se høringssvar fra Socialpædagogernes Landsforening, af 10.11.14, s. 2 f.

⁶⁸ Se bemærkninger til høringssvar af 12.01.15, afsnit 3.1.2

I forbindelse med Socialpædagogernes høringssvar, må det overvejes om den konkrete vurdering af den enkelte sag måske rummer flere udfordringer, end det umiddelbart var antaget, for det er ikke kun i relation til lovændringen, at problemstillingen i at vurdere forældreevnen er kommet til udtryk.

Det fremgår af Ankestyrelsens undersøgelse ”*Adoption uden samtykke*” fra 2011, at kommunerne har fundet det vanskeligt udtømmende at dokumentere, at forældre, trods massivt misbrug eller psykiske sygdomme, varigt ville være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Umiddelbart må der foreligge en formodning for, at kommunerne, efter ændringslovens ikrafttrædelse, i højere grad vil indstille sager til prøvelse af om betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt, da beviskravet for den manglende forældreevne er blevet lempet, og da formålet med ændringen er, at der i et større omfang end i dag skal gennemføres adoptioner efter adoptionslovens § 9. Det må dog overvejes, om kommunernes begrænsede anvendelse af reglerne reelt bundes i, at de finder det svært at vurdere hvorvidt forældreevnen er varig, eller om der ligger andre overvejelser bag.

Venstre Landsret bemærker i deres høringssvar, at de ikke oplever, at det begrænsede antal af tvangsadoptioner bundes i, at sagsbehandleren ikke forstår at enten ”*godtgøre*” eller det fremtidige ”*sandsynliggøre*”, at forældrene er varigt uden forældreevne, men at det skyldes ”*en kulturel betinget modvilje imod adoption i kommunerne, herunder særligt imod adoption uden samtykke*”.⁶⁹ Landsretten mener således ikke, at problematikken ligger i fortolkningen og forståelsen af bestemmelsens ordlyd, men i at sørge for at skabe en forpligtelse for kommunerne, således at de altid overvejer adoption i de tilfælde, hvor det vil være muligt efter betingelserne i § 9, stk. 3 og 4.⁷⁰ Landsretten bemærker ligeledes, at sætningen ”*og til barnets relation til sine forældre*” i § 9, stk. 4 bør slettes. De påpeger, at denne sætning skaber uklarhed omkring, hvilket hensyn der vægtes højst; hensynet til barnets tarv eller relationen til forældrene. Landsretten mener, at formuleringen altid vil kunne tillægges større eller mindre vægt, alt efter hvilket ønske man har om udfaldet af vurderingen. Barnets relation til forældrene vil således kunne tillægges større betydning, end hensynet til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst, og vil således være afgørende for, at der ikke træffes afgørelse om adoption uden samtykke. Sætningen kan således bruges af enhver sagsbehandler, der har modvilje mod adoption uden samtykke.

I overensstemmelse med det foregående anfører Landsretten, at følgende afsnit i bemærkningerne til lovforslaget er uhensigtsmæssigt; ”*Hvis en konkret vurdering af forældrenes og barnets forhold viser, at hensynet til barnet og dets behov for kontinuitet og stabilitet – og dermed barnets bedste – vejer tungere end hensynet til forælderen, vil barnet efter de foreslåede regler kunne adopteres uden samtykke*”.⁷¹ Landsretten påpeger, at de ikke i nogen situation vil kunne finde, at forældrenes forhold vægter tungere end hensynet til barnets bedste.⁷²

⁶⁹ Se høringssvar fra Vestre Landsret, af 11.11.14, s. 2, linje 20

⁷⁰ Se høringssvar fra Vestre Landsret, af 11.11.14, s. 1-2

⁷¹ Se lovforslag nr. 121 af 28.01.15, alm. bemærkninger pkt. 3.1.3

⁷² Se høringssvar fra Vestre Landsret, af 11.11.14, s. 2-3

Til Vestre Landsrets bemærkninger til kommunens sagsbehandlere må det inddrages, at i Ankestyrelsens undersøgelse fra 2011 gav kommunerne udtryk for, at de tidligere altid havde tænkt således, at det vigtigste var at skabe en relation mellem barnet og familien, og de fandt det meget udfordrende at ændre denne tankegang og i stedet overveje et fuldt familieskifte for barnet igennem adoption. Kommunerne fandt, at de nye regler om adoption uden samtykke havde behov for en implementeringsfase, hvor sagsbehandlere blev mere opmærksomme på mulighederne i at anvende reglerne i højere grad, end det var gjort tidligere.⁷³ Det fremgår dog af tidligere nævnte tal fra Ankestyrelsen, at der i gennemsnit blev gennemført ca. én tvangsadoption om året før 2009, og at dette gennemsnit, i tiden fra 2009 til og med 2014, alene steg til ca. to tvangsadoptioner om året.⁷⁴

Spørgsmålet er, om Vestre Landsret har ret i deres formodning om, at kommunerne stadig er meget tilbageholdende med at anvende reglerne om adoption uden samtykke på grund af en forudindtaget modvilje mod adoption og et grundlæggende ønske om at bevare familierelationen. Såfremt formodningen må antages at være korrekt, kan det umiddelbart ikke overraske, at sagsbehandlere handler ud fra en overbevisning om, at støtten skal gives til familien, da reglerne om særlig støtte til børn og unge altid har haft sit udgangspunkt i, at familiens problemer som udgangspunkt må forsøges løst i hjemmet.

Af serviceloven fremgår det af § 46, at problemer så vidt muligt skal forebygges og afhjælpes i hjemmet, og ligeledes kan der kun træffes afgørelse om anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 58, hvis der foreligger en begrundet formodning for, at problemerne ikke kan løses under barnets fortsatte ophold i hjemmet. Endvidere er det med serviceloven § 62 gjort gældende, at sager om anbringelse uden for hjemmet skal genbehandles henholdsvis ét eller to år efter, at barnet er blevet anbragt, alt efter om barnet tidligere har været anbragt. Med vedtagelsen af § 68 a og § 62, stk. 5 i serviceloven i 2009 blev hensynet til stabilitet og kontinuitet i de anbragtes børns opvækst styrket, men det betød ikke, at der i serviceloven blev gjort opmærksom på muligheden for at træffe afgørelse om adoption uden samtykke. I servicelovens § 68 c står der anført, at ved anbringelse med henblik på adoption, skal barnet så vidt muligt anbringes i en plejefamilie, der er indstillet på at adoptere barnet, og alene i vejledningen til serviceloven fremgår det, at i de tilfælde, hvor der er tale om en videreført anbringelse, og hvor forældrene er uden forældreevne, bør det overvejes, om hensynet til barnet vil tale for en tvangsadoption.⁷⁵ At sagsbehandlernes fokus har været at løse problemerne i hjemmet kan således ikke undre.

Med tanke på de indgribende retsvirkninger, som adoption uden samtykke medfører, bør kommunernes tradition for at forsøge at afdække enhver mulighed for støtte i hjemmet, måske anses for at være af afgørende betydning for familiens retssikkerhed. Men i forhold til kommunernes tilbageholdenhed i forhold til indstillinger om adoption uden samtykke er svaret fra politisk side klart, reglerne om adoption uden samtykke skal anvendes i flere tilfælde, end kommunerne tidligere har gjort.

⁷³ ”Adoption uden samtykke”, Ankestyrelsen, juni 2011, s. 15-16

⁷⁴ Se lovforslag nr. 121 af 28.01.15, alm. bemærkninger afsnit 2

⁷⁵ Se VEJ nr. 9007 af 07.01.14, pkt. 613

6.2 Tab af slægtskab, men mulighed for samvær og kontakt

Ifølge Ankestyrelsens undersøgelse fra 2011, er det ikke kun det at godtgøre, at forældrene er varigt uden forældreevne, men også det at fastslå, at forældrene ikke kan spille en positiv rolle i forbindelse med samvær, som kommunerne finder problematisk. Det fremgår af undersøgelsen, at kommunerne er tilbageholdende med at indstille til adoption uden samtykke i de tilfælde, hvor barnet har samvær med forældrene, da de i de fleste tilfælde vurderer, at der er tale om positivt samvær i en eller anden grad.

Af undersøgelsen fremgår følgende udsagn; *”Selv en rigtig dårlig mor, som har afgrænset og støttet samvær, men det, at hun kan noget i det her samvær, så er betingelserne for adoption næppe opfyldt. (Kolding kommune)”*

”Der skal temmelig meget til ved et guidet samvær med et lille barn for, at det er rigtig dårligt, og så kommer vi til udvalgs møde, og så siger de, I kan ikke bevise, at det er dårligt nok for barnet, og hvem siger, at det ikke kan blive godt? (Aalborg kommune)”⁷⁶

Af de ti sager, hvor der blev gennemført adoption uden samtykke i perioden fra 2009 til og med 2014, var ingen af sagerne om børn under 1 år efter adoptionslovens § 9, stk. 3.⁷⁷ Det må på den baggrund overvejes, om dette bl.a. skyldes, at kommunerne har svært ved at vurdere, hvornår forældrene ikke spiller en positiv rolle i forbindelse med samvær. Med den nye ændringslov skal det forhold ikke længere indgå i vurderingen af forældreevnen, og det åbner således op for, at kommunerne måske i højere grad vil finde det nemmere at indstille til adoption uden samtykke. Som følge af ændringerne i adoptionsloven, er der, som tidligere nævnt, i forældreansvarslovens § 20 a, sket en lempelse af muligheden for, at barnets oprindelige slægtninge, i helt særlige tilfælde, kan få samvær med barnet, navnlig hvis barnet forud for adoptionen har haft samvær eller anden kontakt med den som anmoder om fastsættelse af samvær. Som tidligere beskrevet betyder denne ændring, at det ikke er et krav, at der forud for adoptionen skal have været samvær med barnet, og det åbner således op for, at selv forældre til helt små børn, der er blevet fjernet kort efter fødslen, kan anmode om samvær.

Bestemmelsens anvendelsesområde er dog begrænset af, at det kun er i *helt særlige tilfælde*, at samvær kan afholdes. Dansk Psykolog Forening forholder sig kritisk til tabet af slægtskab som sker i forbindelse med adoption uden samtykke. De foreslår, at forældreansvarslovens § 20 a, skal ændres således, at sætningen *”i helt særlige tilfælde efter anmodning fra barnets oprindelige slægtninge [...]”* ændres til *”i særlige tilfælde efter anmodning fra barnets oprindelige slægtninge [...]”*, således at det vil blive nemmere at få samvær med barnet efter gennemførelsen af adoptionen.

⁷⁶ ”Adoption uden samtykke”, Ankestyrelsen, juni 2011

⁷⁷ Se lovforslag nr. 121 af 28.01.15, alm. bemærkninger pkt. 3.1.2

Ligeledes foreslår Dansk Psykolog Forening, at det under sagsbehandlingen undersøges, hvorvidt der i barnets nærmeste familie findes en ressourcestærk person, der vil, og kan, påtage sig at være kontaktperson mellem barnet og dets oprindelige familie efter adoptionen er gennemført. Dette forudsætter selvfølgelig, at en sådan ordning vil være til barnets bedste.⁷⁸

I spørgsmålet omkring barnets relation til dets oprindelige slægt, kan der tillige argumenteres for, at hvis barnet skal have kontakt til dets oprindelige familie, bør det ligeledes kunne ske på barnets foranledning. Ud over at barnet kan opleve en positiv effekt af at have kendskab eller kontakt med dets oprindelige slægt, kan det måske også blive nemmere at få forældrenes accept af adoptionen såfremt de ved, at der vil være mulighed for samvær og kontakt med deres barn efter adoptionens gennemførelse. Med den politiske aftale fra den 2. oktober 2014, om et nyt adoptionssystem i Danmark, blev der sat fokus på åbenhed i adoption, og hvilken betydning dette vil have for den adopterede. I overensstemmelse hermed skal adoptionsmyndighederne i alle tilfælde af adoption have fokus på, at den adopterede har mulighed for at få oplysninger om sin oprindelige slægt, men der er ikke lagt op til, at barnet selv skal kunne anmode om samvær.⁷⁹

Ministeriet bemærker til høringssvaret, at barnets partsrettigheder varetages af forældremyndighedsindehaveren efter forældreansvarsloven. Yderligere lempelser af muligheden for samvær med barnet efter gennemførelsen af en adoption, finder ministeriet ikke nødvendig. Det påpeges, at hensynet til barnets relation til sin oprindelige slægt skal vejes med passende vægt over for hensynet til barnets behov for ro og stabilitet.⁸⁰ Ministeriet mener at have fundet balancen i afvejningen af de to hensyn.

Ifølge Ankestyrelsens undersøgelse fra 2011 mener kommunerne ikke, at det umiddelbart er nemt at forene formålet med adoption med muligheden for samvær mellem barnet og dets oprindelige slægt. Kommunerne giver i undersøgelsen udtryk for, at det kan være en stopklods for adoptivfamilierne at sige ja til at adoptere, når det biologiske ophav har mulighed for at få samvær med barnet.

En sagsbehandler fra Lolland kommune udtrykte sig på følgende måde i undersøgelsen; *”Jeg tror, plejefamilierne vil trække sig, hvis det bliver dem pålagt at have kontakt efter adoption – der er, som om de lovgivere har sat sig mellem to stole”*.⁸¹

Flere af bemærkningerne fra de adspurgte kommuner er af lignende karakter, og kommunernes opfattelse af samvær i forbindelse med adoption kan kun anses for at være forståelig, set i forhold til de retsvirkninger der knytter sig til en adoption.

⁷⁸ Se høringssvar fra Dansk Psykolog Forening, af 12.11.14

⁷⁹ Med oplysninger om sin oprindelige slægt, har barnet mulighed for at bede dem om at anmode om samvær, men såfremt forældremyndighedsindehaveren forbyder barnet at indhente oplysningerne, kan dette ikke lade sig gøre, jf. Ankestyrelsens udtalelse til ombudsmanden af 15.03.13.

⁸⁰ Se bemærkninger til høringssvarene af 12.01.15, pkt. 3.3.2

⁸¹ ”Adoption uden samtykke”, Ankestyrelsen 2011, afsnit 4.1.8, s. 43, linje 15

Endvidere er et af de bærende hensyn i ændringsloven stabilitet i barnets opvækst, og det kan virke paradoksalt, at formålet med lovændringen er, at der skal være flere tvangsadoptioner for at skabe større stabilitet i børnenes liv, men samtidig lempes muligheden for at barnets slægtninge kan søge om samvær med barnet, således at det nu ikke længere er et krav, at der tidligere har været kontakt eller samvær mellem barnet og den slægtning der anmoder om samvær.

Anvendelsesområdet for bestemmelsen må dog anses for at være relativt begrænset, da det som tidligere anført må antages, at de forhold der ligger til grund for en tvangsadoption ofte vil være forhold, der taler imod, at det vil være for barnets bedste at have samvær. Bestemmelsen dog må antages at få betydning for andre slægtninge end barnets forældre, da de måske i større omfang vil kunne spille en positiv rolle over for barnet i forbindelse med samvær.

Det kan på baggrund af det foregående konkluderes, at barnets relation til sin oprindelige slægt både kan have positive og negative konsekvenser. I forhold til barnet, kan det have stor værdi at kende til sin oprindelige familie. Ved at kende til sin oprindelige slægt får barnet en forståelse for sine biologiske rødder, og slægten får, i de tilfælde hvor de er i stand til det, mulighed for at være en del af barnets liv, selvom at det måske kun er i et begrænset omfang. Det kan tillige være positivt for barnet at have kontakt eller samvær, såfremt barnet tidligere har haft kontakt med familien. I perioden forinden adoptionen, måske i forbindelse med en anbringelse, kan barnet have haft positivt samvær med forældrene eller andre slægtninge, som forsat må anses for at gavne barnet. Samtidigt kan det virke hæmmende for adoptivfamiliens ønske om at adoptere, at barnet skal have kontakt med sin oprindelige slægt, og det kan virke politisk inkonsekvent, at hensynet til barnets stabilitet er et afgørende hensyn i formålet med at øge antallet af adoptioner, samtidig med, at muligheden for samvær med den oprindelige slægt lempes. Men det er ikke kun i forhold til de foregående overvejelser, at bestemmelsens anvendelsesområde findes interessant. Spørgsmålet er tillige, om samspejlet mellem adoptionsloven, forældreansvarsloven og serviceloven i relation til samvær og kontakt får en u hensigtsmæssig virkning.

Som tidligere anført, kan barnets oprindelige slægtninge anmode om samvær med barnet efter adoption, navnlig hvis der forud for adoptionen har været samvær eller kontakt. Retten til at anmode tilfalder slægtningene, ikke barnet, og kun i helt særlige tilfælde kan statsforvaltningen fastsætte samvær. Adopterede børns mulighed for at få samvær eller anden kontakt er således relativt begrænset, da de ikke selv kan anmode om samvær, og da bestemmelsen kun finder anvendelse i helt særlige tilfælde. I kontrast til dette står anbragte børns mulighed for samvær. Ifølge servicelovens § 71, har børn der er anbragt uden for hjemmet ret til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner mv. Bestemmelsen har et større anvendelsesområde end forældreansvarslovens § 20 a, da det ikke kun er barnets slægtninge der kan fastsættes samvær med, men også netværket. Endvidere er det ligeledes barnet der har mulighed for at anmode om samvær og ikke kun slægtningene, som det er tilfældet i § 20 a.

Det må naturligvis bemærkes, at der i forbindelse med anbringelser må antages at være en formodning om, at det er midlertidigt, hvilket ikke er tilfældet ved adoption. Derfor er det vigtigt, at barnet bevarer en form for relation med familien, men lovgivningen får den konsekvens, at et bortadopteret barn, der er anbragt uden for hjemmet, har ret til samvær med sine oprindelige slægtninge, hvis de er en del af barnets netværk, hvorimod adopterede børn, der ikke er anbragt uden for hjemmet, ikke har samme ret.⁸²

Retsvirkningerne ved sammenspillet mellem forældreansvarsloven, adoptionsloven og serviceloven i forhold til samvær og kontakt kan anses for at være uhensigtsmæssig, men det kan umiddelbart ikke undgås, at der sker et overlap mellem reglerne. Dette vil blive behandlet i det følgende.

6.3 Tilknytning til plejefamilien

I relation til vurderingen af, hvorvidt der kan ske adoption som følge af barnets tilknytning til plejefamilien, jf. adoptionslovens § 9, stk. 4, har Socialpædagogernes Landsforening skrevet, at de finder det åbenlyst, at såfremt det vil skade barnet at bryde tilknytningen til plejefamilien, skal barnet naturligvis ikke fjernes fra familien, men de mener imidlertid ikke, at der altid foreligger et behov for adoption, da barnet under alle omstændigheder kan blive hos plejefamilien som følge af anbringelsesreglerne.⁸³

Landsforeningens henvisning til anbringelsesreglerne lægger op til overvejelser omkring anvendelsesområdet for henholdsvis servicelovens § 68 a om videreførte anbringelser og adoptionslovens § 9, stk. 4 om adoption uden samtykke. Som anført i det foregående, er det afgørende hensyn i begge bestemmelser barnets tilknytning til anbringelsesstedet, og det findes derfor interessant at diskutere, hvorvidt reglerne har et fælles anvendelsesområde, og om reglerne i nogle tilfælde må vurderes at kunne varetage det samme formål.

I det følgende vil der blive foretaget en analyse af *indholdet af § 68 a*, for således at kunne konstatere hvilke betingelser, der skal være opfyldt, for at bestemmelsen kan finde anvendelse. Herefter vil *lighederne* mellem adoptionslovens § 9, stk. 4 og servicelovens § 68 a blive inddraget i vurderingen af, hvorvidt bestemmelserne bidrager til at opfylde det samme *formål*.

Derefter vil der blive overvejet, hvilke eventuelle *fordele og ulemper* der følger med anvendelsen af reglerne, og retspraksis vil blive inddraget til at belyse, hvorvidt reglerne bliver anvendt i overensstemmelse med *Danmarks internationale forpligtelser*. Afslutningsvis vil principperne om *barnets bedste og proportionalitet* blive anvendt til at forsøge at belyse hvorledes anvendelsesområdet for henholdsvis adoptionsloven og serviceloven skal vurderes.

⁸² Se Ankestyrelsens udtalelse til ombudsmanden af 15.03.13, afsnit 2.1 og afsnit 3.4

⁸³ Se høringsvar fra Socialpædagogernes Landsforening, af 10.11.14, s. 3

6.4 Servicelovens § 68 a

Servicelovens § 68 a, stk. 1, 1. pkt. har følgende ordlyd; *”børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om, at et barn eller en unge, der efter [servicelovens] § 52, stk. 3, nr. 7, har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, fortsat skal være anbragt uden for hjemmet i en videreført anbringelse, hvis barnet eller den unge har opnået en så stærk tilknytning til anbringelsesstedet, at det på kortere og længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnets eller den unges bedste at forblive på anbringelsesstedet”*.

Det følger endvidere af bestemmelsen, at såfremt den unge er fyldt 15 år, skal der foreligge samtykke fra denne, førend at den videreførte anbringelse kan finde sted. Til forskel fra de materielle betingelser der, efter ændringsloven til adoptionsloven, skal være opfyldt for, at der kan ske adoption uden samtykke, er der i § 68 a ikke krav om, at betingelserne i servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2 skal være opfyldt. Der foreligger endvidere ikke krav om, at der fortsat er et anbringelsesgrundlag efter servicelovens § 52, stk. 1, som det var tilfældet, da beslutningen om anbringelse blev truffet.⁸⁴

For at der kan træffes afgørelse om videreført anbringelse efter § 68 a, skal der udarbejdes en indstilling fra kommunalbestyrelsen til børn og unge-udvalget, der indeholder en revideret børnefaglig undersøgelse, jf. § 50, en revideret handleplan, jf. § 140, en psykologisk, lægefaglig eller anden børnesagkyndig helhedsvurdering af barnets tilknytning til anbringelsesstedet og barnets holdning til videreførelsen af anbringelsen.⁸⁵

De almindelige genbehandlingsfrister i serviceloven finder ikke anvendelse i relation til § 68 a. Ifølge servicelovens § 62, forudsætter opretholdelse af en foranstaltning efter § 58 ud over 1 år fra børn og unge-udvalgets afgørelse, fornyet afgørelse i udvalget, hvis barnet eller den unge ikke har været anbragt uden for hjemmet inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse. Hvis barnet eller den unge har været anbragt uden for hjemmet inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse, forudsætter opretholdelse af en foranstaltning efter § 58 ud over 2 år fra børn og unge-udvalgets afgørelse, fornyet afgørelse i udvalget.⁸⁶

Når der er tale om en videreført anbringelse efter § 68 a, er afgørelsen uden tidsbegrænsning. Det betyder, at sagen ikke tages op til genbehandling, medmindre der er klaget i sagen, eller at kommunalbestyrelsen vurderer, at grundlaget for den videreførte anbringelse ikke længere er tilstede. Såfremt forældrene til barnet anmoder om hjemgivelse, skal anmodningen kun tages op til behandling i de tilfælde, hvor der er *sket væsentlige ændringer i forholdene*.

⁸⁴ Jf. servicelovens § 58 a, stk. 2 og 3

⁸⁵ Jf. serviceloven § 68 a, stk. 4, nr. 1-4

⁸⁶ Jf. serviceloven § 62

Ændringerne kan kun omfatte forhold hos barnet eller hos anbringelsesstedet. Forhold hos forældrene kan ikke begrunde en hjemgivelse. Foreligger der væsentlige ændringer, må sagen behandles på ny af børn og unge-udvalget. Afviser kommunalbestyrelsen at behandle sagen, på grund af, at de vurderer, at der ikke er sket væsentlige ændringer i forholdene, kan forældremyndighedsindehaveren indbringe sagen for Ankestyrelsen.⁸⁷

På trods af de forskellige betingelser for anvendelse af henholdsvis adoptionslovens § 9, stk. 4 og servicelovens § 68 a, må det konstateres, at der foreligger væsentlige ligheder i formålene med bestemmelserne. På baggrund af analysen af hvorledes tilknytningskravet efter reglerne om adoption uden samtykke må forventes at blive vurderet efter ikrafttrædelse af ændringsloven, må det formodes, at tilknytningen mellem barnet og anbringelsesstedet må blive vurderet ens i sager om videreførte anbringelser og adoption uden samtykke. Det betyder, at på trods af det skærpede krav til betydningen af tilknytningen efter adoptionsloven, må det antages, at forskellen på, hvorvidt det er skadeligt for barnet at miste tilknytningen, eller om tilknytningen er så stærk, at det på kortere eller længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnets bedste at forblive på anbringelsesstedet vil være meget svært at skelne imellem i praksis.

Ud over, at tilknytningskravet i bestemmelserne må anses for at have væsentlige ligheder, giver servicelovens § 68 a tillige barnet mulighed for at opnå stabilitet i anbringelsesforholdet ved de særlige regler om genbehandling, som gælder i sager om videreførte anbringelser. Endvidere rummer § 68 a ligeledes muligheden for, at barnet kan få samvær og kontakt med sine oprindelige slægtninge, såfremt de tidligere har været en del af barnets netværk, jf. servicelovens § 71

Det kan på baggrund af det foregående konkluderes, at betingelserne for anvendelse af § 68 a er væsentlige lempeligere end betingelserne for anvendelse af adoptionsreglerne, men på trods af, at de materielle betingelser for at kunne anvende bestemmelserne er forskellige, har servicelovens § 68 a og adoptionslovens § 9, stk. 4, det tilfælles, at tilknytningen til anbringelsesstedet er afgørende, og formålet med anvendelsen af bestemmelserne er at sikre kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst. Der kan således opstå tilfælde, hvor betingelserne for både en videreført anbringelse og adoption uden samtykke er opfyldt, og vurderingen af hvorvidt adoption er nødvendig bliver således relevant, ud fra en formålsfortolkning af bestemmelserne.

6.4.1 Danmarks internationale forpligtelser

Som tidligere nævnt beskytter Menneskerettighedskonventionen bl.a. retten til familieliv. I de tilfælde, hvor der træffes afgørelse om adoption uden samtykke, sker der et væsentligt indgreb i barnets og familiens liv, hvilket som udgangspunkt er en krænkelse af Den europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8. Bestemmelsen fastslår, at enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance.

⁸⁷ Se VEJ nr. 9007 af 07.01.14, pkt. 620.

Dette bliver dog modificeret i artiklens stk. 2, hvor det står anført, at ingen offentlig myndighed kan gøre indgreb i udøvelse af denne ret, undtagen for så vidt det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres ret og frihed.

Såfremt der bliver truffet afgørelse om adoption uden samtykke, vil denne afgørelse som udgangspunkt udgøre en krænkelse af forældrenes ret til familieliv, og det er derfor, ifølge menneskeretten, afgørende, at afgørelsen er truffet ud fra en vurdering af, at indgrebet er *nødvendigt*, og at der foreligger hjemmel hertil, sådan som det følger af artiklens stk. 2. Servicelovens § 68 a kan umiddelbart fremstå som en mere lempelig måde at bringe stabilitet og kontinuitet i barnets liv, uden at fratage forældrene deres status som forældre for barnet, og i kraft af de konstaterede ligheder mellem formålet og betingelserne mellem § 68 a og adoptionslovens § 9, stk. 4, må det overvejes, om adoption altid må anses for at være nødvendig. Dette spørgsmål er ligeledes blevet behandlet i retspraksis.

I TFA 2013.5050 ØLD gjorde appellanten i sin procedure gældende; *”at der objektivt set ikke er i barnets tarv at gennemføre en tvangsmæssig adoption [...] Det må lægges til grund, at servicelovens regler tilgodeser hovedparten af de anbragte børn og unges behov. Det er appellansens opfattelse, at dette dokumenterer, at der ikke ud fra en generel betragtning er noget behov for at foranstalte tvangsadoption af pigen, da hendes trivsel og sundhed og udvikling er sikret gennem servicelovens regler.”*⁸⁸

Argumentet må ses i forhold til den førnævnte mulighed for at kunne iværksætte en videreført anbringelse efter servicelovens regler, og tanken kan ikke antages at være irrelevant set i forhold til spørgsmålet om i hvilke tilfælde en tvangsadoption må anses for at være *nødvendig*.

Af appellansens argumentation fremgik endvidere; *”Det gøres endvidere gældende ud fra en generel betragtning, at FN’s børnekonvention artikel 9, stk. 1 forlanger at ”deltagerstaterne skal sikre, at barnet ikke adskilles fra sine forældre mod deres vilje, undtagen når kompetente myndigheder, hvis afgørelser er undergivet retlig prøvelse, i overensstemmelse med gældende lov og praksis bestemmer, at en sådan adskillelse er nødvendig af hensyn til barnets tarv.” Det gøres navnlig gældende, at denne adskillelse ikke i nærværende sag er nødvendig af hensyn til barnets tarv. De sidste 12 år er gået uden at denne adskillelse har været nødvendig.”*⁸⁹

Og *”At tvangsadoption udgør et yderst alvorligt indgreb i Menneskerettighedskonventionens artikel 8, der beskytter retten til familieliv, idet alle faktiske og retlige bånd mellem barnets og dets biologiske forældre uigenkaldeligt afskæres. De retslige og faktiske forhold omkring barnet der ændres permanent ved gennemførelsen af en adoption kan kort beskrives som det totale slægtskifte [...] Den europæiske menneskerettighedsdomstol har ved flere lejligheder anført, at tvangsadoption er en meget alvorlig og indgribende foranstaltning, som kun kan foretages af Staten i helt undtagelsesvise*

⁸⁸ Se TFA 2013.505 ØLD, s. 4, 2. spalte, linje 52-59

⁸⁹ Se TFA 2013.505 ØLD, s. 4, 2. spalte, linje 59-62 og s. 5, linje 1-7

tilfælde, [...] Det gælder også selv om der ikke eksisterer et stærkt biologisk familieband [...] Det er appellansens opfattelse, at staten skal være yderst tilbageholdende med at krænke grundlæggende moralske og familiære forhold.” og ”at det er et reelt demokratisk problem, hvis staten kan foretage en så indgribende foranstaltning uden at der foreligger noget presserende behov hertil.”⁹⁰

Det kan diskuteres hvorvidt betingelsen om nødvendighed, i art. 8, stk. 2, er opfyldt, hvis der træffes afgørelse om adoption uden samtykke i tilfælde, hvor servicelovens § 68 a, ved afgørelse om en videreført anbringelse, kan sikre stabilitet og kontinuitet i barnets opvækst samt sikre, at tilknytningen til plejefamilien ikke bliver brudt.

6.4.2 Barnets bedste og proportionalitetsprincippet

I førnævnte sag, TFA 2013.505 ØLD, tiltrådte Østre Landsret byrettens afgørelse om tilladelse til adoption uden samtykke, med den begrundelse, at det fandtes godtgjort, at moderen varigt ville være ude af stand til at varetage omsorgen for pigen, og at væsentlige hensyn til, hvad der var bedst for pigen, talte for, at hun, uden moderens samtykke, kunne blive adopteret af sine plejeforældre. Landsretten fandt endvidere, at der i sagen forelå særlige omstændigheder, der kunne begrunde, at adoption uden samtykke fra moderen ikke udgjorde en krænkelse af artikel 8 i Menneskerettighedskonventionen. Endeligt fandt Landsretten ikke, at adoptionen udgjorde en krænkelse af børnekonventionens artikel 9, stk. 1. Baggrunden for denne vurdering blev ikke uddybet yderligere i dommens begrundelse og resultat, men det må antages, at det på baggrund af sagens konkrete omstændigheder måtte vurderes at være en nødvendighed at bortadoptere barnet for således at sikre barnets bedste.⁹¹

I TFA 2013.570 VLD fandt Vestre Landsret det heller ikke i strid med Menneskerettighedskonventionen eller børnekonventionen at bortadoptere barnet til plejefamilien uden moderens samtykke. Landsretten henviste i deres begrundelse til statsforvaltningens afgørelse, hvori det var gjort gældende, at væsentlige hensyn til barnets bedste talte for, at barnet skulle bortadopteres til plejefamilien. Barnet havde været anbragt siden fødslen og havde, fra han var 4 måneder gammel, været anbragt ved plejefamilien, som ønskede at adoptere ham.

Betingelserne for adoption uden samtykke var opfyldt, bl.a. fordi moderen på grund af psykisk sygdom ikke var i stand til at tage vare på barnet. Endvidere var samværet mellem moderen og barnet blevet ophævet, og barnet gav udtryk for, at han ønskede at blive adopteret af plejeforældrene. Det fandtes således, på baggrund af sagens konkrete omstændigheder, at Menneskerettighedskonventionen og børnekonventionen ikke blev krænket ved afgørelse om adoption uden samtykke.

⁹⁰ Se TFA 2013.505 ØLD, s. 5, 1. spalte, linje 8-14, 36-40 og s. 5, 2. spalte, linje 28-32

⁹¹ For sagens konkrete omstændigheder, se behandlingen af dommen under afsnit 4.1.2

Domstolene statuerer, at der i sager om adoption uden samtykke må foretages en konkret vurdering af sagens omstændigheder, og ud fra disse må det konkluderes, hvorvidt det vil være til barnets bedste at blive adopteret eller fortsætte i en videreført anbringelse. Vurderingen kan ikke antages at være ligetil, og alvoren i sagerne om adoption uden samtykke er også kommet til udtryk ved Den europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Domstolen har bl.a. udtalt; *"[I]t is an interference of a very serious order to split up a family. The Court recognises that, in reaching decisions in so sensitive an area, local authorities are faced with a task that is extremely difficult. To require them to follow on each occasion an inflexible procedure would only add to their problems. They must therefore be allowed a measure of discretion in this respect. On the other hand, predominant in any consideration of this aspect of the present case must be the fact that the decisions may well prove to be irreversible as in a case where a child has been taken away from his parents and freed for adoption. This is accordingly a domain in which there is an even greater call than usual for protection against arbitrary interferences."*⁹²

Det kan konkluderes, at der er behov for en konkret vurdering i hver enkelt sag, og som det fremgår af både dansk lovgivning og børnekonventionen, har hensynet til barnets bedste afgørende betydning i vurderingen. Hensynet til barnets bedste er ligeledes blevet omtalt af Menneskerettighedsdomstolen;

*"The child's interest comprises two limbs. On the one hand, it dictates that the child's ties with its family must be maintained, except in cases where the family has proved particularly unfit. It follows that family ties may only be severed in very exceptional circumstances and that everything must be done to preserve personal relations and, if and when appropriate, to 'rebuild' the family [Gnahoré v. France, no. 40031/98, § 59, ECHR 2000 IX] On the other hand, it is clearly also in the child's interest to ensure its development in a sound environment, and a parent cannot be entitled under Article 8 to have such measures taken as would harm the child's health and development [...]"*⁹³

Domstolen anfører således, i overensstemmelse med Vestre Landsret, at hensynet til familien og ønsket om at bevare familiebandet, ikke må tillægges større vægt end hensynet til barnets bedste, og det kan således konkluderes, at nødvendighedsbetragtningen kun må antages at skulle finde anvendelse i forhold til barnets behov.⁹⁴ Der kan således ikke argumenteres for, at servicelovens § 68 a skal finde anvendelse frem for adoptionslovens § 9, stk. 4 på baggrund af hensynet til forældrene, men det må derimod overvejes, om en foranstaltning som adoption uden samtykke, må anses for at være proportional, over for barnet, set i forhold til servicelovens muligheder.

⁹² X v. Croatia, 2008, paragraph 47

⁹³ R and H v. UK, 2011, paragraph 73 – citat fra N and S v. Switzerland, 2010, paragraph 136

⁹⁴ I modsætning til forældrenes.

Proportionalitetsprincippet⁹⁵ indebærer, at foranstaltningen skal stå i rimeligt forhold til det mål som forsøges opnået. I dette princip indgår der forskellige krav som skal indgå i vurderingen af proportionaliteten af foranstaltningen. Foranstaltningen skal være *nødvendig, forholdsmæssig og egnet*.⁹⁶

Kravet om at foranstaltningen skal være *nødvendig* er allerede blevet behandlet i det foregående, og det må konkluderes, at der kan stilles spørgsmålstejn ved nødvendigheden i at tvangsbortadoptere et barn, når serviceloven indeholder § 68 a, der umiddelbart kan vurderes at varetage barnets tarv. Det må dog bemærkes, at formålet med at opnå stabilitet i barnets liv, må anses for at være bedst beskyttet ved anvendelse af adoptionslovens regler om adoption uden samtykke. I en videreført anbringelse risikerer barnet, at plejeforældrene bliver skilt, opsiger plejeforholdet eller bliver opsagt af kommunen. I de tilfælde vil barnet ikke have et retsforhold til familien, og barnet risikerer at blive anbragt et andet sted. Et adopteret barn står naturligvis over for den samme risiko i forhold til forældrenes samliv, men som adoptivbarn ligger der en sikkerhed i at være omfattet af forældreansvarslovens regler om forældremyndighed, samvær og bopæl.

I relation til adoption uden samtykke kan det diskuteres, hvorvidt denne foranstaltning er *forholdsmæssig*, set i lyset af, at § 68 a kan bidrage til stabilitet i barnets dagligdag og samtidig bevare barnets bånd til forældrene. I relation hertil må det bemærkes, at forældrenes mulighed for at ændre deres situation, og fremadrettet blive en positiv del af barnets liv, markant formindskes efter adoption. I de tilfælde, hvor forældrene igen kan blive en positiv del af barnets liv, er konsekvensen af tvangsadoptionsreglerne, at løbet er kørt, og forældrene må forsøge at blive en del af de *helt særlige tilfælde*, hvor der kan fastsættes samvær med barnet, men muligheden for at varetage rollen som forældre igen, er tabt. Denne retsvirkning får konsekvenser for både barnet og forældrene, men samtidig må hensynet til barnets bedste tale for, at barnets behov for stabilitet i kraft af adoption ikke skal tilsidesættes for at forældrene senere i livet skal have en mulighed for at kunne reetablere forholdet. Endvidere tillægges tilknytningen til plejeforældrene afgørende betydning, og må således vurderes at vægte tungere end hensynet til forældrene.

Kravet om *egnet* indebærer, at en foranstaltning som for eksempel adoption uden samtykke eller en videreført anbringelse efter serviceloven, må anses for at være retsstridigt, såfremt foranstaltningen er klart uegnet til at opfylde formålet. Princippet om egnethed kan tillige indebære, at myndighederne fra starten må iværksætte en strengere foranstaltning, fordi en mildere ikke er tilstrækkelig til at opfylde målet.⁹⁷ Det betyder, at når der skal træffes afgørelse om adoption uden samtykke, må det som følge af proportionalitetsprincippet godtgøres, at foranstaltningen står i rimeligt forhold til målet, men samtidig betyder det ikke, at videreførte anbringelser skal anvendes blot fordi retsvirkningerne ved en anbringelse umiddelbart er mere lempelige end ved en adoption.

⁹⁵ Princippet er bl.a. behandlet i VEJ nr. 73 af 03.10.06, pkt. 444, i FOB 2004.425 samt i VEJ nr. 9007 af 07.01.14, pkt. 351

⁹⁶ Sten Bønsing, Almindelig forvaltningsret, 3. udg., 2013, s. 318f.

⁹⁷ Jens Garde m.fl., Forvaltningsret - Almindelige emner, 5. udg., 2009, s. 270

Foranstaltningen, hvad enten det er anbringelse eller adoption, skal være egnet til at opnå formålet med foranstaltningen. Formålet med både adoptionslovens § 9, stk. 4 og servicelovens § 68 a, er at barnet skal opnå stabilitet og kontinuitet, men da forskning viser, at adopterede børn er sikret den største stabilitet og bedste udvikling, må det antages, at såfremt betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt, vil barnets bedste i de fleste tilfælde være, at adoption uden samtykke gennemføres frem for den mere lempelige løsning i form af en videreført anbringelse.⁹⁸ Dette må også vurderes at være tanken bag lempelserne i adoptionsloven.

Det kan på baggrund af det foregående konkluderes, at der i relation til servicelovens § 68 a og reglerne om adoption uden samtykke, jf. § 9, stk. 4, eksisterer visse ligheder. Formålet med bestemmelserne er at sikre kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst, og samtidig er det afgørende hensyn for at bestemmelserne kan finde anvendelse, barnets tilknytning til anbringelsesstedet. Det må dog hertil bemærkes, at på trods af lighederne, er det vigtigt at understøtte, at betingelserne for at der kan ske adoption uden samtykke er væsentlige strengere end ved videreførte anbringelser, og retsvirkningen er ligeledes markant videregående end det er tilfælde ved anvendelse af servicelovens § 68 a. Der vil således være mange tilfælde, hvor betingelserne for adoption ikke er opfyldt, og hvor det således ikke er relevant at diskutere muligheden for adoption. Men i de tilfælde, hvor det må findes vanskeligt at vurdere hvilken foranstaltning der vil være bedst for barnet, må det på baggrund af det foregående konkluderes, at barnets bedste altid må vægtes tungere end forældrenes ret til familieliv, og afgørelsen skal altid træffes ud fra en proportionalitetsvurdering, hvor foranstaltningen skal være nødvendig, forholdsmæssig og egnet til at opnå formålet.

⁹⁸ Se lovforslag nr. 105 af 28.01.09, alm. bemærkninger pkt. 1.1.1.

7 Konklusion

Formålet med ændringsloven af den 29. april 2015 er, at der skal ske flere tvangsbortadoptioner, og at de skal medvirke til at skabe større stabilitet og kontinuitet i anbragte børns opvækst. For at opnå dette formål, skal det bl.a., efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, ikke længere godtgøres at forældrene er varigt ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Alene i relation til § 9, stk. 3, skal det fremadrettet blot sandsynliggøres, at forældrene er varigt er uden forældreevne. Endvidere indeholder ændringsloven en lempelse i betingelserne i forældreansvarslovens § 20 a, der omhandler muligheden for at få fastsat samvær mellem barnet og dets oprindelige slægtninge efter adoptionen er gennemført. Endeligt er der med ændringsloven skabt mulighed for, at der kan ske adoption uden samtykke som følge af barnets tilknytning til dets plejefamilie.⁹⁹

Lempelserne i beviskravet, i relation til forældreevnen, i adoptionslovens § 9, stk. 3, har skabt en bekymring for hvorvidt retssikkerhedsgarantierne vil være overholdt, når det ikke længere skal godtgøres, at forældrene er varigt uden forældreevne, men blot sandsynliggøres. Det må dog konkluderes, at retssikkerheden er sikret igennem den omfattende sagsbehandling der knytter sig til sager om adoption uden samtykke og igennem ekspertisen fra de fagfolk som er involveret i behandlingen af sagen.¹⁰⁰ Det må samtidig konkluderes, at barnets mulighed for at få en stabil og tryk opvækst vægtes tungere, end risikoen for fastholdelse af barnet i en længerevarende anbringelse, fordi den manglende forældreevne ikke kan endelig godtgøres.

I relation til ændringen af beviskravet, kan der opstå tvivl om, hvorvidt der vil ske flere tvangsadoptioner som følge af lempelsen, da sagsbehandlerne i kommunerne finder det grundlæggende svært at vurdere forældreevnen. Vestre Landsret mener dog, at sagsbehandlerens tilbageholdenhed ikke skyldes udfordringer i vurderingen af forældreevnen, men snarere en grundlæggende modvilje mod adoption uden samtykke.¹⁰¹ Det kan som følge af analysen ikke vurderes, hvorvidt Landsretten har ret i deres formodning, men kommunernes tradition inden for sagsbehandling af denne type sager, kan bidrage til en forståelse for ønsket om at forsøge at løse problemerne med familien som en samlet enhed.

Muligheden for samvær og kontakt mellem barnets og dets oprindelige slægtninge er blevet lempet med ændringerne i forældreansvarsloven § 20 a. Tidligere havde barnets oprindelige slægtninge, i helt særlige tilfælde, mulighed for at anmode om samvær eller kontakt med barnet efter adoptionen, hvis der tidligere havde været samvær eller kontakt med barnet. Med lempelsen, er det ikke længere et krav, at der tidligere skal have været kontakt eller samvær med barnet, og der opstår således flere tilfælde, hvor barnets oprindelige slægtninge vil kunne anmode om samvær eller kontakt med barnet.

⁹⁹ Se LOV nr. 530 af 29.04.15

¹⁰⁰ Jf. lov om retssikkerhed og administration på det sociale område § 19, stk. 1, nr. 2 og 3 samt Ankestyrelsens forretningsorden § 22, stk. 2

¹⁰¹ Se hørings svar fra Socialpædagogernes Landsforening af 10.11.14 samt hørings svar fra Vestre Landsret af 11.11.14

Umiddelbart må barnets mulighed for at have kontakt med sine oprindelige slægtninge tillægges stor betydning, da dette kan bidrage til barnets forståelse for sine rødder, men samtidig giver kommunerne udtryk for, at de frygter, at det kan virke hæmmende for adoptivforældrene, at barnet skal have samvær eller kontakt med den oprindelige slægt. Ligeledes kan det virke paradoksalt at lempe mulighederne for adoption uden samtykke og samtidig lempe betingelserne for samvær efterfølgende.¹⁰²

Ministeriet mener dog at have fundet balancen i hensynet til barnets behov for kendskab til sin oprindelige familie og behovet for ro og stabilitet i dets dagligdag. Om balancen er fundet, eller om reglerne vil have en negativ betydning for plejeforældrenes ønske om at adoptere, må vurderes efter at bestemmelsen er taget i anvendelse.¹⁰³ Det må dog konkluderes, at bestemmelsens anvendelsesområde er relativt begrænset, da de forhold der ligger til grund for tvangsadoptionen ofte vil være forhold, som vil tale imod, at det vil være for barnets bedste at have samvær eller kontakt. Det kan således formodes, at lempelsen vil kunne have en positiv betydning for andre slægtninge end barnets forældre, da de vil have mulighed for at søge om samvær med barnet, selv uden at der tidligere har været kontakt.

I kraft af vedtagelsen af ændringsloven må det konkluderes, at der i forhold til adoptionslovens § 9, stk. 3 er skabt en mulighed for, at skabe stabilitet og kontinuitet i barnets opvækst i de tilfælde, hvor det er sandsynliggjort, at forældrene er varigt uden forældreevne, og hvor betingelserne for anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1 eller 2 er opfyldt. Muligheden for at skabe stabilitet i barnets opvækst foreligger ligeledes i relation til adoptionslovens § 9, stk. 4, men i kraft af de krav der stilles til, at der kan træffes afgørelse om adoption uden samtykke efter stk. 4, må det overvejes, om adoption, som må anses for at være et meget vidtgående indgreb i familielivet, altid kan anses for at være nødvendigt.

Retsvirkningerne ved videreførte anbringelser efter servicelovens § 68 a er umiddelbart mere lempelige i forhold til reglerne om adoption, og kan medvirke til at skabe stabilitet i barnets opvækst. Ligeledes varetager servicelovens andre regler i høj grad barnets behov, hvorfor nødvendigheden i adoption må overvejes ud fra et menneskeretligt perspektiv. Det kan, på baggrund af praksis fra Menneskerettighedsdomstolen konkluderes, at en afgørelse om tvangsadoption, altid skal foretages ud fra en vurdering af, hvad der vil være for barnets bedste, og forældrenes ret til familieliv kan således ikke vægtes tungere end hensynet til barnet.¹⁰⁴

Spørgsmålet om hvorvidt en tvangsadoption er nødvendig, må således vurderes ud fra barnets behov. I denne vurdering må det forvaltningsretlige princip om proportionalitet indgå.

¹⁰² Se ”Adoption uden samtykke” Ankestyrelsen, juni 2011

¹⁰³ Bemærkninger til høringssvarene af 12.01.15, afsnit 3.3.2

¹⁰⁴ Se R and H v. UK, 2011, paragraph 73 – citat fra Neulinger and Shuruk v. Switzerland, 2010, paragraph 136

For at det kan vurderes om en afgørelse om adoption uden samtykke er proportional, må det undersøges om foranstaltningen er nødvendig, forholdsmæssig og egnet til at opnå formålet. Det kan konkluderes at i relation til vurderingen af, om adoption er for barnets bedste, må egnethedsbetragtningen tillægges afgørende betydning. Egnethedsbetragtningen indebærer, at foranstaltningen skal være egnet til at opnå formålet, men i betragtningen ligger også, at myndighederne ikke altid skal vælge den mest lempelige foranstaltning, hvis denne ikke er egnet til at opnå formålet.

Formålet med adoption uden samtykke er, at barnet opnår stabilitet og kontinuitet i opvæksten. Da forskning viser, at adopterede børn er sikret en større stabilitet end anbragte børn, må det formodes, at i vurderingen af om adoption er nødvendig set i forhold til mulighederne for at kunne iværksætte en videreført anbringelse, må det i de fleste tilfælde være den mest egnede foranstaltning til at varetage barnets bedste. Det kan således konkluderes, at adoptionslovens § 9, stk. 4 har sin berettigelse og varetager et reelt behov i lovgivningen, også på trods af eksistensen af servicelovens § 68 a.

8 English abstract

In January 2015, the draft law amending the Danish Adoption Act, the Social Services Act, the Parental Responsibility Act and the Act on Legal Protection and Administration in Social Matters was submitted. The bill called for an easing of the conditions for adoption without consent, and April 29th 2015, the proposal was passed by the Parliament. The purpose of this thesis was to answer the following research questions;

Which legal issues is related to the wording change from “proved” to “probable” made in Adoption Act § 9, 3th section and to the relaxation of the Parental Responsibility Act § 12a? What impact will the considerations stability and attachment gain for the use of the Adoption Act?

It must be assumed that the additions to the Social Services Act will contribute to an increased awareness towards the rules regarding forced adoption. This awareness may result in a greater use in relation to children who otherwise had a long-term placement in view.

The relaxation in relation to the Adoption Act § 9, 3th section, has created concern about whether the procedural safeguards are respected, when it no longer has to be demonstrated that the parents are permanently without parenting skills, but simply considered probable. Based on the analysis of the amendment to the Act it must be concluded that legal security is guaranteed by the comprehensive case management related to this legal area. It must also be concluded that the child’s opportunity to have a stable and safe upbringing is weighted heavier than the risk of retaining a long-term placement, because the parenting skills can not be recovered by the parents. The municipalities find the evaluation of parental skills difficult, and are not convinced that there will be more use of forced adoptions due of the wording change. The High Court considers, that the municipalities reluctance is not due to the challenges in the evaluation of the parental skills, but rather a fundamental aversion to adoption without consent. Whether or not, this conviction is accurate, can not be concluded, but the municipalities tradition in the processing of this type of cases can contribute to an understanding of their desire to keep the family together.

In relation to relaxation regarding § 12a of the Parental Responsibility Act it can be concluded, that it may seem paradoxically to ease the possibilities of adoption without consent, while easing the conditions for contact between the child and its biological relatives after the adoption. The Ministry believe to have found the balance between the child’s needs to know his biological family and the need for peace and stability in his daily life. The question is whether the possibility of contact will have a negative affect the ones who wishes to adopt.

Based on analysis of the amendment to the Act it occurs that there is a grey area-issue in relation to the scope of the rules in the Adoption Act concerning forced adoption and the rules regarding continued placements in the law of Social Services. The similarity in their conditions and purpose may contribute to the difficulty in determining which rules apply.

The rules of the Social Services law is more relaxed compared to the rules of forced adoption, but it can be concluded that if the case is on the border area there must be a specific assessment of the circumstances in which the principle of the child’s best interest and the general administrative law

principle of proportionality is involved. As a final remark it must be pointed out that in cases where the conditions for adoption without consent are met, there must be a decision on adoption, if the purpose of the amendment of the law must be fulfilled.

9 Kilder og litteratur

Retskilder:

LBK nr. 1084 af den 07.10.14, adoptionsloven

LBK nr. 150 af den 16.02.15, lov om social service (serviceloven)

LBK nr. 1085 af den 07.10.14, forældreansvarsloven

LBK nr. 629 af den 15.09.86, adoptionsloven

LBK nr. 1100 af 07.10.14, lov om børns forsørgelse

LBK nr. 1308 af 08.12.14, lov om rettens pleje (retsplejeloven)

LBK nr. 1019 af den 23.09.14, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (retsikkerhedsloven)

LOV nr. 279 af den 07.06.72, lov om ændring af adoptionsloven

LOV nr. 318 af den 28.04.09, lov om ændring af lov om social service

LOV nr. 494 af den 12.06.09, lov om ændring af adoptionsloven og forskellige andre love

LOV nr. 530 af den 29.04.15, lov om ændring af adoptionsloven, lov om social service, forældreansvarsloven og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

LF nr. 116 af den 28.01.09, forslag til lov om ændring af lov om social service

LF nr. 121 af den 28.01.15, forslag til lov om ændring af adoptionsloven, lov om social service, forældreansvarsloven, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

BEK nr. 1574 af den 27.12.14, bekendtgørelse om adoption

BEK nr. 721 af 19.06.13, bekendtgørelse om forretningsorden for Ankestyrelsen

Europæiske konventioner:

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, LOV nr. 285 af 29.04.92

Konventionen om barnets rettigheder, BKI nr. 6 af den 16.01.92

Konventionen om adoption af børn, BKI nr. 18 af den 19.06.12

Forarbejder:

Almindelige bemærkninger til lovforslag nr. 121 af den 28.01.15

Almindelige bemærkninger til lovforslag nr. 105 af den 28.01.09

Praksis:

TFA 2013.570 VLD
TFA 2013.505 ØLD
TFA 2014.157 VLD
TFA 2013.803

Ankestyrelsens principafgørelse 128-10
Ankestyrelsens principafgørelse 142-12
Ankestyrelsens principafgørelse 180-11
Ankestyrelsens principafgørelse 83-10

X v. Croatia, application no. 11223/04, af 17.07.08
R and G v. UK, application no. 35348/06, af 31.05.11

Vejledninger:

VEJ nr. 10370 af den 27.12.14, vejledning om frigivelse af børn til national adoption
VEJ nr. 73 af den 03.10.06, vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område
VEJ nr. 9007 af den 07.01.14, vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier
(vejledning nr. 3 til lov om social service)

Betænkninger:

Justitsministeriets betænkning om ændring af adoptionsloven, nr. 624, 1971
Justitsministeriets betænkning om inkorporering mv. inden for menneskerettighedsområdet,
nr. 1546, 2014

Undersøgelser:

Ankestyrelsens undersøgelse af adoption uden samtykke, juni 2011

Ombudsmanden:

FOB 2004.425
Ankestyrelsen, Familieretsafdelingens, udtalelse til ombudsmanden af den 15.03.13

Høringssvar:

Høringssvar fra Socialpædagogernes Landsforening, af den 10.11.14

Høringssvar fra Vestre Landsret, af den 11.11.14

Høringssvar fra Dansk Psykolog Forening, af den 12.11.14

Høringssvar fra Advokatrådet, af den 11.11.14

Ministeriets bemærkninger til høringssvar, af den 12.01.15

Litteratur:

Bønsing, Sten; Almindelig forvaltningsret, 3. udg., Jurist- og økonomforbundets forlag, 2013

Garde, Jens m.fl.; Forvaltningsret – Almindelige emner, 5. udg., Jurist- og økonomforbundets forlag, 2009

Hartoft, Hanne; Et retssikkerhedsperspektiv på barnets inddragelse i sagsbehandling, Carsten Munk-Hansen m.fl.; Retssikkerhed i konkurrence med andre hensyn, 1. udg., Jurist- og økonomforbundets forlag, 2012

Artikler:

Munksgaard, Pia Glud; Flere børn skal kunne bortadopteres med tvang, dr.dk/politik, 09.10.14

Quass, Lisbeth; Regeringen vil gøre det lettere at bortadoptere børn med tvang, dr.dk/nyheder, 16.03.15

Zornig, Lisbeth; Behov for flere tvangsadoptioner, Altinget, 29.01.15